

Måndagen den 9 Mars 1868.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades fem protokollsutdrag för den 7 dennes och protokollet för den 29 sistlidne Februari e. m.

Grefve Hamilton, Henning: I Kammaren hafva blifvit utdelade lösa lappar, hvarpå finnas tryckta voteringspropositioner, förmodligen till ledning vid den votering, som i dag skall ega rum. Hvarifrån dessa lappar komma, vet jag ej; men då jag vid genomläsningen af desamma funnit, att den ena af de derå tryckta voteringspropositioner icke öfverensstämmer med den, som blifvit af Kamrarne beslutad och godkänd, har jag ansett mig böra fästa Kammarens uppmärksamhet derå, på det att icke någon förvillelse vid voteringen må uppstå eller någon må föreställa sig, att den å nämnda lappar tryckta proposition är den, som vid voteringen skall lända till esterrättelse.

Herr Grefven och Talmannen yttrade, att det vore alldeles gifvet, att de omröstningar, som denna dag komme att ega rum, skulle anställas endast öfver de voteringspropositioner, som i Stats-Utskottets memorial N:is 38 och 39 blifvit föreslagna samt af båda Kamrarne godkända. De voteringspropositioner, hvilka, i enlighet med hvad vid föregående riksdagar iakttagits, blifvit särskildt tryckta samt till Kamrarne ledamöter utdelade, och af hvilka den sednare befunnits till sin lydelse något skiljaktig från den motsvarande af Kamrarne godkända voteringspropositionen, egde naturligtvis icke någon giltighet och komme icke heller att föredragas vid de blifvande omröstningarne.

Grefve Hamilton: Då åtskillige ledamöter af Kammaren uppmanat mig att upplysa, hvarutinnan olikheten mellan den af Kamrarne godkända och den å de utdelade lapparne tryckta voteringspropositionen består, samt möjligen flera ledamöter icke hafva till hands det Stats-Utskottets Memorial N:o 39, der den ifrågavarande voteringspropositionen finnes upptagen, och sålunda icke äro i tillfälle att sjelfve förvissa sig om denna olikhets tillvaro, ber jag få upplysa, att olikheten ej rör sjelfva saken, eller de i propositionen upptagna anslagsbelopp, utan blott sjelfva redaktionen. Då emellertid just med anledning af denna olikhet möjligen någon tvekan kunde hos en eller annan ledamot uppstå vid

sjelfva voteringen, har jag ansett det vara bäst att före densammas anställande fästa uppmärksamheten på den olikhet, som förefinnes: och anser jag mig i sammanhang härmed icke böra underlåta att uttala, att sedan Kamrarne godkänt voteringspropositioner, Stats-Utskottet, eller hvilket annat Utskott som helst, deri icke eger att ändra ett jota.

Grefve af Ugglas: Med anledning af hvad Grefve Hamilton yttrat ber jag att få anföra, att jag anser hans sista anmärkning alldeles riktig, och att den olikhet, som förefinnes emellan ifrågakomma voteringspropositioner ingalunda tillkommit deraf, att Utskottet företagit sig att på något sätt omarbete en af Kamrarne redan godkänd proposition, utan måste härröra af något fel vid korrekturläsningen, därför Stats-Utskottet icke kan anses hafva någon skuld, enär Utskottet icke får någon kännedom om något korrektur, utan blott om de skrifna handlingar, som till tryckeriet afsändas.

Grefve Hamilton: Till en början får jag anmärka, att jag icke beskyllt Stats-Utskottet för att hafva omarbetat ifrågavarande voteringsproposition utan endast fäst uppmärksamheten på olikheten mellan den af Kamrarne godkända proposition och den som finnes tryckt på de utdelade lapparne, hvarjente jag förklarar, att vederbörande Utskott icke eger på något sätt förändra en af Riksdagen godkänd voteringsproposition. Hvad nu åter beträffar uppgiften, att den omförmälda olikheten skulle uppkommit genom felaktig korrekturläsning, så må jag säga, att den korrekturläsare, som begått det felet, icke måtte vara särdeles stark i sin konst. Den af Kamrarne godkända voteringsproposition lyder nemligen sålunda:

Den, som bifaller Kongl. Maj:ts af Första Kammaren gillade nädiga Proposition, att af förenämnda i Riksgälds-kontoret innestående medel, tillhopa 89.700 Riksdaler, må, med iakttagande af de allmänna villkor som vid sednaste riksdag för statsbidrags åtnjutande till arbeten af ifrågavarande beskaffenhet bestämdes, anvisas, för utförande af väganläggning mellan Bergsängs lastplats vid sjön Öfre Fryken till Olsebols gästgifvaregård nära Klarelfven, ett anslag utan återbetalningsskyldighet af R:dr 55,000, och till sänkning af sjöarne Kalfven och Fegen i Elfsborgs län ett låneunderstöd af R:dr 34,700. röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har Kongl. Maj:ts ifrågavarande nädiga Proposition icke blifvit af Riksdagen bifallen.

Hvaremot motsvarande voteringsproposition å de utdelade lapparne har denna lydelse:

Den, som bifaller Kongl. Maj:ts af Första Kammaren gillade nädiga Proposition, att af i Riksgälds-kontoret innestående medel, tillhopa 89.700 Riksdaler, hvilka blifvit anvisade till trenne allmänna arbeten, som icke kommit till stånd, må, med iakttagande af de allmänna villkor, som vid sednaste riksdag för statsbidrags åtnjutande till arbeten af ifrågavarande beskaffenhet bestämdes, anvisas, för utförande af väganläggning mellan Bergsängs lastplats vid sjön Öfre Fryken till Olsebols gästgifvaregård

nära Klarelfven, ett anslag utan återbetalningsskyldighet af R:dr 55,000, och till sänkning af sjöarne Kalfven och Fegen i Elfsborgs län ett låneunderstöd af R:dr 34,700, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har Kongl. Maj:ts ifrågavarande nådiga Proposition icke blifvit af Riksdagen bifallen.

Denna skiljaktighet är för stor för att kunna hafva uppstått genom oskicklig korrekturläsning.

Friherre Funck: Jag anser mig pligtig och berättigad upplysa, att icke på den afdelning, der jag tjenstgjort och hvilken haft att behandla det ärende, som uti ifrågakomma voteringsproposition omförmäles, någon förändring mig vederligen med voteringspropositionen vidtagits, utan att denna, sådan den af Kamrarne godkänts, till tryckning expedierats. hvarföre jag och är ur stånd att kunna meddela någon upplysning, huru olikheten mellan voteringspropositionerna tillkommit.

Anställdes omröstning, jemlikt 65 § Riksdags-ordningen, öfver följande af Stats-Utskottet i Memorialet N:o 38 föreslagna samt af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

»Den, som bifaller Kongl. Maj:ts af Första Kammaren gillade nådiga Proposition, att Riksdagen måtte till väganläggningar och förbättringar, sjösänkningar och vattenaftappningar samt andra allmänna arbeten, af den art att understöd till desamma utförande af statsmedel vanligen lemnas, för år 1868, särskildt anvisa ett belopp af Femhundra tusen Riksdaler, att af Kongl. Maj:ts användas, under iakttagande af de allmänna vilkor och stadganden, som vid sednaste riksdag i afseende å dylika arbeten fastställdes, röstar

Ja:

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har Riksdagen beslutat, att, till beredande af arbetsförtjenst åt den i följd af missväxt och dyr tid nödställda befolkningen inom vissa delar af landet, till Kongl. Maj:ts disposition för år 1868 särskildt anvisa ett belopp af Tvåhundra tusen Riksdaler, att användas till anläggning och förbättring af vägar och andra kommunikationsanstalter, under iakttagande af de allmänna vilkor och stadganden, som vid sednaste riksdag i afseende å beviljade statsbidrag till dylika arbeten blefvo fastställda.»

Efter omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—63;

Nej—38.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades och afsändes till Andra Kammaren; och ankom derifrån efter en kort stunds förlopp ett protokollsutdrag N:o 153, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 67 ja och 96 nej samt att båda Kam-

rarnes sammanräknade röster befunnits utgöra **130 ja** och **134 nej**; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Anställdes omröstning, jemlikt **65 §** Riksdags-ordningen, öfver följande, af Stats-Utskottet i Memorialet N:o **39** föreslagna samt af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

»Den, som bifaller Kongl. Maj:ts af Första Kammaren gillade nådiga Proposition, att af förenämnda i Riksgälds-kontoret innestående medel, tillhopa **89.700** Riksdaler, må, med iakttagande af de allmänna vilkor, som vid sednaste riksdag för statsbidrags åtnjutande till arbeten af ifrågavarande beskaffenhet bestämdes, anvisas, för utförande af väganläggning mellan Bergsängs lastplats vid sjön Öfre Fryken till Olsebols gästgifvaregård nära Klarelfven, ett anslag utan återbetalningsskyldighet af R:dr **55.000**, och till sänkning af sjöarne Kalfven och Fegen i Elfsborgs län ett laneunderstöd af R:dr **34.700**, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har Kongl. Maj:ts ifrågavarande nådiga Proposition icke blifvit af Riksdagen bifallen».

Efter omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — **82**;

Nej — **18**.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades samt afsändes till Andra Kammaren; och ankom derifrån efter en kort stunds förlopp ett protokollutdrag N:o **154**, som upplästes och hvaraf inhämtades, att omröstningen derstädes utfallit med **66 ja** och **98 nej** samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra **148 ja** och **116 nej**; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Föredrogs ånyo och bifölls Stats-Utskottets den **29** sistlidne Februari och **2** dennes bordlagda Utlåtande N:o **25**, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens Första Hufvudtitel.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den **29** sistlidne Februari och **2** dennes bordlagda Utlåtande N:o **26**, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens Andra Hufvudtitel.

1:sta och 2:dra punkterna.

Biföllos.

3:dje punkten.

Friherre Raab, Adam Christian: Då ingen ledamot i Utskottet af Första Kammaren reserverat sig mot hvad Utskottet under ifrågasvarande tredje punkt hemställt, så är väl icke att vänta någon förändring deri; men då jag under en mängd föregående riksdagar, då denna fråga varit å bane, biträdt den mening, att Krigshofrätten vore ett af de verk, som möjligen kunde indragas, vill jag icke underlåta att här ock framhålla samma mening, om ock med föga utsigt till framgång. Min öfvertygelse är, att lika väl som militära mål nu kunna afgöras af Högsta Domstolens civila ledamöter med adjunktion af några militära ledamöter, likaväl skulle ock de militära mål, som nu upptagas och afgöras af Krigshofrätten, kunna behandlas af de vanliga Hofrätterna, med adjunktion af några militära ledamöter. Jag vill nu ej fästa någon hufvudsaklig vikt dervid att genom Krigshofrättens indragning kunde vinnas en besparing, utan jag vill hålla mig till omständigheter, som synas mig vara af ännu större vikt. Då man nemligen kan hoppas att snart nog få i landet införd en allmännare värnepligt, anser jag det vara säkert, att en sådan undantagsdomstol som Krigshofrätten skall blifva en nagel i ögat för flera personer, då de om ock obefopadt anse sig icke vara underkastade samma lagskipning som det öfriga folket. Jag tror således, att det skulle vara godt att Krigshofrätten indroges äfven af den orsak, att det möjligen kunde underlätta införandet af en allmännare värnepligt. Jag her att få erinra derom, huru många domstolar på senare tider blifvit indragna, utan att man känt någon saknad af dem. Derjemte får jag fästa uppmärksamheten dervid att, om Kammaren nu godkände hvad Utskottet yttrat, detta kunde anses bindande för en framtid, då frågan om ordnandet af den militära lagskipningen skall förekomma. Då jag, såsom jag i början af mitt anförande yttrade, har föga hopp att vinna någon förändring i hvad Utskottet här tillstyrkt, inskränker jag mig till hvad jag nu sagt, under förbehåll att, derest min åsigt vinner understöd, få framkomma med yrkanden, som jag kan finna befogade.

Herr von Ehrenheim: Den föregående talaren har fullkomligt rätt deri att denna fråga åtskilliga gånger förut varit föremål för Representationens behandling. I underdanig skrifvelse af den 8 April 1857 anhöllo Rikets då församlade Ständer, att Kongl. Maj:t täcktes efter ärendets utredning taga i nådigt öfvervägande, huruvida ej Krigshofrätten kunde varda indragen och dess göromål öfverflyttade på de öfriga hofrätterna med iakttagande af hvad för militära måls behandling i Högsta Domstolen är föreskrifvet. Häröfver infortrade Kongl. Maj:t utlåtanden ej mindre af Krigshofrätten än af öfriga Hofrätterna och Högsta Domstolen, hvilka samtliga, med undantag af Göta Hofrätt, afstyrkte den ifrågasatta indragningen af Krigshofrätten. Sedermera hafva de förgranskning af förslag till särskild strafflag för krigsmagten utsedde komiterade uti afgifvet utlåtande tillstyrkt Krigshofrättens bibehållande. Frågan har således redan erhållit all den uppmärksamhet och utredning, man kan vänta. De skäl, som Friherre Raab anført till stöd för sin åsigt, skulle leda till upphäfvande af alla krigsdomstolar; men sådana

finnas dock i alla länder till och med i Schweitz, oaktadt der mer än annorstädes nationalbeväpningen utgör grunden för landtförsvaret. Den under utarbetning varande nya straff- och rättegångslag för krigsmagten söker att, så vidt möjligt är, från krigsdomstolarne borttaga alla sådana mål, som icke äro rent militära. För öfrigt får jag erinra derom, att Krigshofrätten i fråga om underbefäls och gemenskaps förseelser är andra instansen, men den första i afseende på öfverbefäls, hvarföre ock Krigshofrätten, så vidt den behandlar mål af sistberörda beskaffenhet, icke kunde indragas, utan att någon annan slags krigsdomstol sattes i stället. Och om äfven, på sätt föreslaget blifvit, de militära målens behandling skulle öfverlemnas till Hofrätterna samt militära ledamöter der adjungeras, skulle den kostnad, som uppstode derigenom att de adjungerade ledamöterna skulle erhålla ersättning för sina resor till och från Hofrätterna samt för uppehållet under tjänstgöringen derstädes, fullt uppgå till hvad Krigshofrätten för närvarande har på sin stat uppförd, hvadan ock den ekonomiska besparingen skulle blifva ringa eller ingen. På grund af hvad jag sålunda anfört får jag anhålla, att hvad Utskottet föreslaget måtte bifallas.

Grefve af Ugglas: Friherre Raab har ansett, att Krigshofrätten borde indragas hufvudsakligen af det skäl, att ju mera landtförsvaret kommer att grundas på en utsträckt värnepligt, destomera behöfligt skulle det vara, att lagskipningen i alla frågor, som röra militärens förseelser, borde vara enahanda med den, som finnes för den öfriga delen af folket. Men om man konsekvent tillämpar hans äsigt i detta fall, skulle äfven de lägsta militära domstolarna eller krigsrätterna borttagas; men så långt torde talaren icke vilja gå, emedan derigenom ofantliga svårigheter skulle uppstå vid afgörandet af den mängd disciplinära militärsmål, som nu förekomma och alltid skola förekomma. Hans mening har således troligtvis varit endast den att sätta en annan domstol i stället för Krigshofrätten. Jag har här för mig ett Betänkande, som afgifvits af komiterade för granskning af förslag till särskild Strafflag för krigsmagten och uti hvilket de afgifvit utlåtande öfver tvänne inom Justitie-departementet utarbetade alternativa förslag till rättegångslag för krigsmagten. Enligt det ena af dessa förslag skulle de mål, som nu i första hand af Krigshofrätten afgöras, upptagas af så kallade distrikt-krigsrätter; men mot dessa anmärktes af komiterade, att inom dem aldrig skulle blifva den enhet i uppfattningen och i lagtillämpningen, som inom en enda domstol kunde väntas, hvarföre ock komiterade tillstyrkt, att Krigshofrätten borde bibehållas. Mot förslaget att de vanliga Hofrätterna skulle upptaga de mål, som gå till Krigshofrätten, och att för sådant ändamål vid militära måls behandling derstädes skulle adjungeras några militära ledamöter, på sätt som nu tillgår i Högsta Domstolen, förekommer att, då dessa mål sålunda skulle af tre olika domstolar handläggas, oftare skulle uppkomma den olikhet i uppfattning och lagtillämpning, som man befarat skola uppkomma, derest Krigsdistrikt-rätterna införts. Att förhållandena dessutom icke äro lika för krigsmagten och öfrige medborgare ligger i sakens natur och vi få icke förglömma, att det finnes en paragraf i krigslagen, som ej kan borttagas, den nemligen att en obefogad klagan af en underordnad inom krigs-

magten mot förman måste bestraffas strängare än som kan ifrågakomma enskilde medborgare emellan. Denna paragraf måste stå kvar för att förekomma kitsliga uppträden mot förman. Af alla dessa skäl och då förslag till ny rättegångslag för krigsmagten blifvit uppgjordt samt vederbörande auktoriteter deröfver blifvit hörda, synes det mig vara lämpligare att Representationen afvaktar Kongl. Maj:ts beslut i frågan än att, på sätt nu föreslaget blifvit, ingripa, hvarföre jag ock anhåller om bifall till hvad Utskottet tillstyrkt.

Friherre Raab, A. C.: Jag kan icke underlåta att med några få ord besvara hvad de två nästföregående talarne yttrat, dervid jag, eburu jag i mitt första anförande förklarade, att jag icke såsom ett hufvudskäl till Krigshofrättens indragning fästade mig vid den besparing, som derigenom skulle uppstå, först vill svara på hvad anförts derom, att kostnaden för militära ledamöters adjungerande i Hofrätterna skulle blifva densamma som nu beräknas för Krigshofrätten. Om vi besinna hvar dessa Hofrätter äro placerade, finna vi att en är i Christianstad, hvarst det icke kan vara svårt att få ett par militära ledamöter i Hofrätten, då hela Wendes artilleriregemente i nämnde stad är garnisonerad. I Stockholm lär icke heller vara någon bristande tillgång på ledamöter, eftersom Krigshofrätten alltid rekryterats med ledamöter från de regementen, som här förefinnas. Återstår således Jönköping, som dock är omgifven af flera regementen, hvarföre ock de till adjunker i Hofrätten derstädes utsedde militärer icke behöfva vidtagna långa resor. Jag tror således att hvad man anført derom, att kostnaden för militära ledamöters adjungerande i Hofrätterna, åtminstone den som skulle uppkomma i följd af ersättningar för adjunkternas resor till och från Hofrätterna, skulle vara af någon betydighet, ej håller streck vid betraktande af de verkliga förhållandena. Med anledning af hvad Grefve af Ugglas yttrat att, då jag önskar, att Krigshofrätterna skola indragas, jag konsekvent äfven borde önska borttagandet af regementenas krigsrätter, får jag till en början förklara, att jag med bekymmer förnummit, huru många skandalprocesser inom militären på sednare tider uppstått, hvarföre jag på intet vis vill hafva några domstolar afskaffade, som kunde föranleda ett ytterligare förfall inom den militära disciplinen; men derjemte får jag erinna, att vore Herr Grefven å sin sida konsekvent, han utan tvifvel borde yrka att, i stället för att såsom nu eger rum militära mål i sista hand afgöras af civila domare i Högsta Domstolen med biträde af några militära ledamöter, det borde finnas en särskild Högsta Domstol för militära frågor afgörande, bestående hufvudsakligen af militärer. Att afvakta Kongl. Maj:ts beslut i frågan men ändock först såsom rigtiga erkänna de skäl. Utskottet anført för sin hemställan, nemligen att vederbörande auktoriteter afstyrkt Krigshofrättens indragning, synes mig vara ungefär detsamma som att nu på förhand förklara, att Representationen vill fortfarande bibehålla Krigshofrätten i den nya rättegångslagen för krigsmagten. Det ena förfarandet synes mig därför vara lika ingripande som det andra.

Herr Nordström: Det är icke första gången fråga uppkastats om Krigshofrättens indragning och dithörande ärendens fördelning på de allmänna domstolarne. Man har dervid låtit hufvudsakligen leda sig af tron på s. k. privilegierade domstolars oförenlighet med allmän medbor-

gerlig rättsjemnlikhet och med framhållandet af denna abstrakta rättsgrundsats ansett sig hafva sagt nog till försvar för sin mening. I andra länder, der man äfven har lika sträng uppfattning af borgerlig rättsjemnlikhet, som hos oss, har man likväl icke kommit på den tanke, att denna jemnlikhet skulle på något sätt vara förbisedd genom inrättandet af domstolar, hvilkas kompetens är inskränkt till vissa slags *mål*, för hvilkas rätta bedömande erfordras special- eller fack-kunskaper, som icke kunna hos de allmänna domstolarne förutsättas. England har derpå många exempel att uppvisa, och hvad man der anser strida mot rättsjemnlikheten, det är domstolar, privilegierade endast för vissa *stånd och klasser*. Att krigsdomstolar höra till den förra kategorien, torde ej behöfva bevisas, och den specialkunskap, som erfordras för ett sakrigtigt bedömande af de under deras kompetens fallande mål och ärenden, är af den bestämda beskaffenhet, att man vid fråga om deras hänvisande till de allmänna domstolarne funnit sig icke kunna undgå, att der för tillfället gifva säte och stämma äfven åt män, som af dessa specialkunskaper äro i full besittning. Men då så är, hvad vore det då i sjelfva verket för rättsskipningen angående sådana mål vunnit, att icke låta samtliga ledamöterna af krigsdomstolarna innehafva dessa kunskaper, såsom en oafvislig skyldighet?

En talare har här anmärkt, att, då i alla fall målen från Krigshofrätten gå till Högsta Domstolen och der i sista instansen prövas i samråd med vissa tillkallade fackmän, hvarför skulle de ej lika väl kunna afgöras i de allmänna hofrätterna under samma förutsättning? Man kunde härvid mot honom uppställa frågan, hvarför han för sin del dock vill bibehålla *krigsrätterna*, och sedan nöjaktigt svar derpå blifvit lemnadt följer i ordningen att besvara hans anmärkning. Att krigsmålen dock slutligen ingå till Högsta Domstolen, utredda till sina sakförhållanden, som de i föregående instanserna blifvit, förklaras derigenom, att ej flera än en högsta domstol kan finnas, och framförallt att det är der, Kongl. Maj:t i rättsmål skipar högsta dom uti den i grundlagen stadgade ordning; kunnande jag på alla dessa skäl ej annat än godkänna den punkt, som bibehåller Krigshofrätten uti sin nuvarande kompetens oförändrad.

Grefve af Ugglas: Jag vill endast med några ord bemöta Friherre Raabs påstående, att mina uttalade åsigtter skulle konsekvent leda derhän, att förneka Högsta Domstolen, såsom hufvudsakligen bestående af civila ledamöter, all behörighet att med militära mål och ärenden taga befattning. Jag har förut angifvit de skäl, hvarföre jag anser att särskilda militära domstolar af första och andra instansen böra finnas; men derjemte bör ock ofvanföre dessa, på det att icke någon kastanda må göra sig gällande, finnas en allmän civil öfverdomstol, hvaruti likväl militära personer skola adjungeras, då mål af ifrågavarande beskaffenhet der förekomma till afgörande. Härigenom tillgodoses allas fordringar och vid pröfningen af målen kan man hoppas att erforderlig sakkännedom icke skall brista, en sakkännedom ej blott om sjelfva förhållandena utan äfven om den anda, hvarur dessa förhållanden böra skärskådas.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten bifölls.

4:de och 5:te punkterna.

Biföllos.

6:te punkten.

Grefve Mörner. Carl Göran: Bland de anslag, som Utskottet föreslagit skola oförändradt bibehållas, förekommer ett förslagsanslag å 160,000 R:dr till «ersättning åt personer, menigheter eller allmänna inrättningar för dem genom nya strafflagens införande frångångna bötesandelar». I den Kongl. Propositionen om Statsverkets tillstånd och behof, som till sistlidne Riksdag afläts, föreslogs att detta anslag, som förut utgjort 250,000 R:dr, skulle nedsättas till 160,000 R:dr, och denna nedsättning blef ock af Kamrarne bifallen. Nu föreslås åter att detta anslag till ersättning för mistning af bötesandelar skall fortfarande bibehållas vid samma belopp eller 160,000 R:dr, oaktadt hela inkomsten af till Kronan influtna böter för sistlidet är utgjort endast 162,700 R:dr, och Kongl. Maj:t därför ansett att denna inkomst-titel ej heller bör för år 1869 till högre belopp upptagas, så att Statens behållning härå för sistnämnda år skulle utgöra endast 2,700 R:dr af hela den påräknade inkomsten eller 1.65 procent af hela inkomsten. Det var vid 1865—1866 årens riksdag, som detta anslag först i Riksstaten upptogs, sedan Rikets Ständer, i sammanhang med beslutet om nya strafflagens införande anhållit i underdånig skrifvelse den 21 Oktober 1863, att «såsom ersättning för de förluster, som till följd af nya strafflagens innehåll, att deri stadgade böter skola Kronan tillfalla, kunde drabba personer, menigheter eller allmänna inrättningar, måtte af inflytande bötesmedel från och med det år, strafflagen trädde i verkställighet, *tills vidare* dem tilläggas ett belopp, motsvarande hvad de efter medelberäkning för sednaste fem år dittills årligen uppburit, men derjemte framställt anhållan derom, att Kongl. Maj:t i Proposition till Rikets näst sammanträdande Ständer ville framlägga förslag till ersättning åt vederbörande för den förlust, som genom de i strafflagen stadgade böters indragande till Kronan dem tillskyndades».

I anledning af denna Rikets Ständers skrifvelse hördes sedermera såväl Statskontoret som andra vederbörande, hvarefter, i enlighet med Statskontorets derom gjorda framställning, ett förslagsanslag till belopp af 250,000 R:dr blef i Riksstaten uppfördt, ehuru blott *tills vidare* under den näst följande statsregleringsperioden, och under förbehåll att under nämnda tid utbetalningarne skedde i enlighet med de grunder, som vid vid 1863 års riksdag blifvit bestämda. Sedermera blef vid sistlidne riksdag af Kongl. Maj:t tillkännagifvet att de belopp, hvilka intill 1866 års slut anvisats att utgå af ifrågakvarande anslag, tillsammans utgjort 134.301 R:dr, hvarföre anslaget kunde nedsättas, ehuru, af anledningar som jag icke funnit fullständigt utredda, dock icke till lägre belopp än 160,000 R:dr, och blef, såsom jag förut nämnt, denna framställning bifallen af Riksdagen, som derom till Kongl. Maj:t aflät underdånig skrifvelse den 8 Maj 1867.

Uti nu aflättna Proposition har icke någon vidare utredning blifvit åt frågan egnad, utan begäres blott att anslaget måtte beviljas att oför-

ändradt utgå. Då anslaget utgår såsom en ersättning till vederbörande för den andel i böter, de förlorat derigenom att hela bötesbeloppet numera ingår till Kronan, vill det synas uppenbart att, om hela inkomsten, som Staten har af bötesbeloppen, ej bestiger sig till mera än 160,000 R:dr, så kan den hälft eller tredjedel, som enligt äldre stadganden skulle tillkommit åklagare eller menigheter för denna och kommande tider, omöjligen antagas uppgå till enahanda belopp. Jag tror åtminstone, att Utskottet borde härå fäst at mera uppmärksamhet och tillsett, om ej skälig nedsättning i anslaget kunde ega rum, samt, att Utskottet så mycket heldre hade bort tillstyrka en sådan nedsättning, som fara eljest är för handen att anslaget, i stället att utgöra en tillfällig ersättning för bristande bötesandelar, ikläder sig egenskapen af ett fast anslag.

Jag får på dessa grunder anhålla att, med bifall till Utskottets framställning i öfrigt, frågan om det belopp, hvartill förslagsanslaget till omnämnde personer och menigheter för dem frångångna bötesandelar hör bestämmas, måtte för vinnande af nödig utredning till Stats-Utskottet återremitteras.

Grefve af Ugglas: Jag vill ej neka till, att den siste värde talaren kan hafva skäl till den förmodan att ifrågakarande 160,000 R:dr möjligen ej komma att utgå. Dock tillåter jag mig erinra, att, oakadt Kongl. Maj:t afslått Proposition till denna Riksdag om anslagets bibehållande. Kongl. Maj:t dock icke i sin beräkning intagit detta belopp att fortfarande alltjemt utgå. Stats-Utskottet har vid sådant förhållande och då anslaget sålunda icke utgör något fast anslag, utan endast förslagsanslag — så att hvad som deraf ej utgår kommer att såsom behållning Statsverket besparas — ej funnit skäl att deri föreslå någon förändring. Jag får för den värde talaren förklara att enda frukten, deraf att man annorlunda förfor och satte en annan siffra i stället för den nu föreslagna, skulle blifva att t. ex. 80,000 R:dr mera i anslaget uppfördes, att för ändamålet användas, och att i beräkningen af Statsverkets inkomst- eller behållningssumma kalkulerades måhända 80,000 R:dr mindre än nu. Jag upprepar dock, att enda vinsten man deraf hade afsåge beräkningen; i afseende på sjelfva beloppet inverkar detta emellertid icke alls. På dessa skäl tror jag för min del, det icke vara tillräcklig anledning att påyrka förändring i hvad Kongl. Maj:t föreslagit.

Herr von Koch: Jag är ej beredd att nu yttra mig i denna fråga och vill därför blott, i anledning af ett yttrande af den förste ärade talaren, lemna några upplysningar. Om jag rätt fattade, anförde han, bland annat, att den inkomst, som Staten, sedan böterna numera ingå till Kronan, skulle deraf ega, numera sjunkit så betydligt, att anslaget, som utgår till personer och menigheter för derigenom förlorade bötesandelar, nu utgör en vida högre qvot af dessa böter, än som tillkommit dessa personer med flere på grund af gamla lagens stadganden om rättighet för dem att af böterna undfå en viss andel. I anledning häraf ber jag få nämna, att den nya strafflagen dels på några ställen satt alternativa straffbestämmelser såsom böter, fängelse eller till och med

straffarbete, dels ock dessutom ganska betydligt höjt bötesbeloppen. Nu tror man att böterna härigenom skola utgå till vida högre belopp än förr, men det visar sig, att så ej är förhållandet, emedan just till följd deraf att böterna ådömas så höga, det ej sällan inträffar att böterna ej gå ut utan förvandlas. Hvad som särskildt härtill medverkar är sättet på hvilket böterna utlagas och den i lagen införda förvandlingsgrund. I följd häraf undergår den till böter dömda heldre några dagars fängelse vid vatten och bröd än betalar böterna. Men den andra faktorn, eller att fängelse och straffarbete i många fall kunna ådömas i stället för böter, verkar ock derhän, att bötesbeloppen blifva mindre.

När emellertid nu ifrågavarande personer och menigheter, som förut hade andel i böter, en gång fått sig efter gifven grund — medelberäkning af fem års föregående inkomster — ersättning för förlusten deraf tillagd, så lär det ej vara Statsmagten värdigt att i detta belopp göra någon nedsättning. För öfrigt vet jag ej huru det skall låta sig göra och tror det vara nästan omöjligt att verkställa. I afseende på inkomsten af böterna varierar naturligtvis denna mycket. Det är härvid ungefär samma förhållande som med tolagen. Eller rättare, när man tagit bort sportlerna för vissa embetsmän och därför lemnat dem ersättning, skall man derföre att dessa sportler sedermera ökas eller minskas föreslå förhöjning eller minskning i de en gång bestämda lönerna?

Jag tror således icke att den omständigheten, som den förste talaren anført, bör verka till återremiss af frågan, och yrkar för min del bifall till hvad Kongl. Maj:t föreslagit.

Herr Caspersson: Då jag begärde ordet, var det hufvudsakligen för att meddela de upplysningar, som den siste värde talaren sedan lemnat. Jag vill således endast göra några få tillägg och ber nu att få fästa uppmärksamheten på huru ifrågavarande medel användas. En del tillfaller domaren och hans bisittare. Jag tror, att domare, som hädanefter tillsätts, ej erhålla någon ersättning, men är derpå ej fullt säker. Man kan likväl antaga, att denna del så småningom bortfaller. Af det öfriga tillfaller en del häradet eller staden och en åklagaren. Bland åklagare finnas ett slag, nemligen landsfiskaler, hvilkas hela inkomst utgöres af bötesandelarne, och derföre hafva de skyldighet att uppehålla sig vid tingen utan ersättning i andra fall, än då de blifva särskildt förordnade att utföra något åtal. De måste dessutom ansvara för ersättning till vittnen och parter, derest de icke lyckas förebringa tillräcklig bevisning för den brottsliges fällande. Följaktligen kan den inkomst de hafva af bötesandelar till en stor del anses åtgå till de omkostnader, de få vidkännas i och för tjensten, och deras inkomster blifva sålunda i allt fall ganska obetydliga. Om man nu jemväl borttager den lilla ersättning de fått sig tillagd för förlorade bötesandelar, blifver deras befattning dem ganska dyr och jag tror ej att man skall få någon, som vill bestrida en sådan tjänst.

De andelar, som utgå till häraderna, skulle ur ekonomisk synpunkt väl kunna umbäras, ty vid fördelningen emellan häradets innevånare skulle hvar och en erhålla en mycket ringa summa. Genom indragning af dessa andelar skulle dock beredas omgångar och trassel. Medlen användas nemligen nu till underhåll af gästgifvaretaflor, milstolpar, min-

dre reparationer å tingshus. m. fl. dylika expenser. Skulle nu häradsboarne sammankallas vid hvarje fråga om utgifter af sådan beskaffenhet. såsom för lagning af en sönderslagen ruta i något af häradet underhållet hus. sotning af en skorsten, uppköp af ett lass ved m. m. skulle sådant föranleda stora olägenheter. och kostnaden för att erhålla ett beslut utgöra mångfaldigt större belopp än det. hvarom beslut komme att fattas.

Äfven från ekonomisk synpunkt tror jag således att en indragning i förevarande hänseende icke kan försvaras och yrkar derföre bifall till Kongl. Maj:ts hemställan och Utskottets förslag.

Herr von Ehrenheim: Till de upplysningar, som redan blifvit i frågan meddelade. anser jag mig endast böra tillägga. att Kongl. Maj:t. vid pröfning af de behof. som härutinnan verkligen förefinnas. ej ansett skäl att nedsätta anslaget. utan äskat dess utgående äfven för kommande år till det förut upptagna beloppet. helst. såsom en föregående talare anmärkt. anslaget endast förslagsvis beräknats och i staten upptagits. i följd hvaraf icke kommer att deraf utgå eller användas mera eller mindre än som verkligen erfordras. Detta anslag. som utgår till en del. men endast delvis. till personer eller embetsmän. kan för ett eller annat fall. men icke alltid. vid afträde från tjensten den nye innehafvaren deraf fräntagas. Emellertid är ännu ej någon utsigt att detta anslag skall kunna nedsättas. och någon utsigt dertill blir troligtvis icke heller förrän i sammanhang med en fullständig reglering af embets- och tjänstemännens löner.

Grefve Mörner: Af den förda diskussionen har jag blifvit styrkt i den åsigten. att ifrågavarande anslag är på väg att erhålla en annan karakter. än jag funnit meningen med detsamma hafva varit. då det först beviljades. Det var ej då fråga om att bereda en del personer. menigheter och allmänna inrättningar ersättning för minskning i inkomster. som kunde för dem uppstå derigenom att i nya strafflagen andra straffpåföljder blifvit bestämde. än som under den förflutna tiden blifvit ålagda vid tillämpning af lagar. som då gällde. utan ersättning beviljades dem endast för den förlust. som var en följd deraf att nya strafflagen icke tillade dem någon andel i de böter. som efter samma lag kom att ådömas. Hittills har det alltid ansetts ligga inom Statsmagternas befogenhet att ändra förutvarande eller stifta nya kriminallagar. utan att. när sådan ändring vidtagits. man ansett sig pliktig att gifva ersättning åt den ena eller andra. som till följd af samma ändring möjligen kunnat förmå sig blifva lidande. Frågan var icke heller. vid beviljandet af nu ifrågavarande anslag. att bereda tjänstemännen eller menigheterna en fortfarande ersättning till enahanda belopp som det. hvartill deras inkomster af böter enligt gamla lagen under någon viss tidsperiod uppgick; men då man ej hade någon grund. hvarefter den minskning i inkomster kunde bedömas. som vid nya strafflagens tillämpning för dem skulle uppkomma. måste till en början såsom norm antagas de förhållanden. som egt rum under den närmast derförut förflutna tiden. Derföre beslutades äfven att den ersättning. som beviljades att utgå efter medelberäkning af de sednaste fem åren. endast lemnades. såsom orda-

lagen i beslutet lyda, »tills vidare». Regleringen af ersättningsbeloppen bör derföre underkastas en noggrann revision, och kan jag ej föreställa mig annat, än att det bör tillkomma Stats-Utskottet att se till, att, om inkomsterna, som i detta fall ingå till Kronan, understiga det belopp, som utgår till de ersättningstagande för mistad andel i böter. Staten icke må tillskjuta af andra medel, tilläfvventyrs hufvudsakligen för att sätta de ersättningstagande i tillfälle att utan egna tillskott ombesörja anstalter, som det tillkommer dem att hålla vid magt. Under den förflutna tiden hafva ersättningsbeloppen mycket varierat vid olika tider och inom olika distrikter, hvaremot de summor, som, om det får fortfa ra så som nu föreslagits, skola tillfalla de särskilda kommunerna, komma att för dessa utgöra en fix inkomst, hvars ärliga utdelning skall för Statsverket komma att medföra större trassel och olägenheter, än man kan föreställa sig. Man har såsom en jemförelse åberopat förhållandet med städernas tolag, som blifvit utbytt, emot ersättning, ur statskassan. Ja, på detta kapitel hade det kanske varit försigtigast att man ej inlåtit sig: jag tillåter mig blott att såsom ett slående bevis anföra, att, sedan denna till städerna utgående afgift blifvit efter en deröfver uppgjord generel uppskattning beräknad, beslöts en derefter kalkylerad tillökning i tullen att med viss procent utgå för att lenna tillgång till gäldande af den städerna tillkommande ersättning för mistad tolag, men att Staten icke väl öfvertagit ersättningen för tolagen, förr än de stora nedsättningarne i tullafgifterna kommo i gång och att, då nästan alla varor, för hvilka tolag förr var beständ att utgå, numera äro tullfria, statskassan icke af denna uppgörelse haft någon vinst. Det torde sälunda ej vara skäl att statskassan belastar sig med ännu ett sådant anslag, hvilket mycket liknar det nu ifrågavarande. En talare har yttrat, att han trodde, det anslaget skulle i och med de nuvarande tjenstemännens afgång så småningom försvinna, men jag tror ej, att man kan hafva någon anledning förmoda, att äfven menigheter och inrättningar skola försvinna. Man bör således akta sig för att låta anslaget vinna häfd af fast anslag, och det är derföre jag anser det vara af vigt, att Utskottet tager saken i förnyadt öfvervägande och tilläfvventyrs föreslår för Riksdagen en underdånig skrivelse i ämnet. Jag fortsätter mitt yrkande om återremiss.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att anslag blifvit utfärdadt till sammanträdet fortsättning klockan 6 eftermiddagen.

Herr Wærn: Den siste värde talaren har uttryckt den önskan, att den ersättning, som numera utbetalas till personer och menigheter för dem genom nya strafflagens införande frångångna bötesandelar, måtte nedsättas under det belopp, som nu derför blifvit af Utskottet föreslaget. Äfven jag hoppas, att en nedsättning deri framdeles må kunna vidtagas, men tror icke att det kan ske hvarken så snart eller på det sätt talaren anför. Han har utgått från den förutsättning, att böterna skola minskas, och att det vore en fördel att ersättningarne utginge i förhållande till de verkligen uppstående bötesbeloppen. Vare det långt från mig att ej hysa tillit till en genom folkskoleväsendet befordrad större bildnings hämmande inflytande på brottens antal, men med en alltjemt stigande folkmängd måste dock äfven brotten

och i synnerhet mindre förbrytelser tilltaga. Vi måste vara glada, om förhållandet mellan antal brott och folkmängd blir bättre, men kunna ej förutsätta att antalet på det hela skall nedgå. Ej heller tror jag att det i och för sig vore bra, om ersättningsarnes belopp vore underkastadt ständig förändring. Jag har flera gånger uti Stats-Utskottet varit med vid behandlingen af dylika ersättningsarnes bestämmande och tror att det så väl för Statsverket som de enskilde alltid är bättre, om ersättningen bestämmes till vissa en gång för alla fixerade belopp, än om de skola utgå efter vexlande förhållanden, hvilkas utveckling ingen kan på förhand med någon säkerhet bestämma. De föranleda mycket invecklade räkenskaper, hvilka ej blott försvara all öfversigt utan äfven möjligheten att behörigen bevaka Statsverkets bästa. Genom återremiss skulle man i allt fall icke uträtta något, ty utredningen af frågan kan ingen bättre vidtaga än Kongl. Maj:t, till hvars behandling Utskottet, derest Grefve Mörners förslag antogs, skulle föreslå att frågan hänsköts. Men jag tror att den aktade talarens yttrande har varit tillräckligt att fästa Regeringens ledamöters uppmärksamhet på förhållandet, så att, om någon rättelse bör ske, den i allt fall kan till nästa Riksdag beredas.

För min del får jag därför hemställa om bifall till hvad Utskottet härutinnan föreslagit.

Grefve Mörner: Den föregående talaren stödde sig på suppositioner och tycktes i öfrigt anse, att hvad Kongl. Maj:t föreslagit borde Utskottet obetingadt bifalla. En sådan åsigt kan jag ej dela. Utskottet synes icke hafva bemärkt, hvad jag ber att ytterligare få upppepa, att hela inkomsten af böterna för sistlidna år uppgått till endast 162,700 R:dr. under det att förslagsanslaget till ersättningsarnes gäldande upptages till 160,000 R:dr. Således skulle Kronans behållna inkomst reduceras sig till endast 1,65 procent af de årligen inflytande bötesmedlen. Detta är ett faktum, som framgår af den utaf Stats-Utskottet uppgjord statsregleringen, och utgör ej några funderingar eller hugskott af mig. Att Stats-Utskottet ej granskat den ifrågavarande anslagsposten och icke redogjort för förhållandena dermed, är så i ögonen fallande, att jag icke behöfver vidare påpeka detta. Emellertid skulle det vara nyttigt, om Utskottet blefve ålagdt att särskildt i detta fall verkställa en mera noggrann granskning. Om meningen är att enahanda belopp för framtiden skall fortfarande utgå oförändradt, så bör det ej upptagas under rubriken: »Förslagsanslag».

Jag tror mig hafva tillräckligt ådagalagt, att den liqvid, som blifvit uppgjord rörande till Statsverket ingående böter och de derifrån utbetalda medel för förlorade bötesandelar, bör underkastas en ytterligare granskning efter de i denna fråga inträffade förändrade förhållanden.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till Utskottets ifrågavarande hemställan i dess helhet, och dels af Grefve Mörner, att samma hemställan, för så vidt den rörde förslagsanslaget å 160,000 R:dr till ersättning åt personer, menigheter eller allmänna inrättningar för dem genom nya strafflagens införande frångångna bötes-

andelar, skulle till Uskottet återförvisas men i öfriga delar bifallas; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till merberörda hemställan i dess helhet och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

7:de punkten.

Bifölls.

Föredrogs änyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 29 sistlidne Februari och den 2 dennes bordlagda Utlåtande N:o 27, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens Tredje Hufvudtitel.

Mom. a.

Hans Excellens, Herr Grefve Manderström: Stats-Utskottet har för bestridande af utgifterna å Riks-statens 3:dje Hufvudtitel för år 1869 tillstyrkt beviljandet af ett anslag af 457,950 R:dr, eller samma belopp, som blifvit af Kongl. Maj:t begärdt. Det torde således för den, som fästar sig blott vid resultatet, förefalla oväntadt, att jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts Proposition i ämnet. Skilnaden emellan summorna är, som jag sagt, ingen, utan det är endast den olika fördelningen, som utgör skilnaden emellan Kongl. Maj:ts Proposition och Utskottets förslag. Formen är dock vid detta tillfälle långt ifrån att vara ligkiltig och jag ber derföre få utveckla de skäl, som ligga till grund för det yrkande, jag tagit mig friheten framställa. Hvad Kongl. Maj:t begärt, är följande:

Till Departements-chefen	24,000 R:dr.
” Departementets expedition	25,500 ”
” Skrifmaterialier och expenser	70,000 ”
” Minister-staten (derunder 17,700 R:dr till öfvergående utgifter)	338,450 ”
	Summa 457,950 ”

Stats-Utskottet åter föreslår, att utgå:

Till Departements-chefen	24,000 R:dr.
” Departementets expedition	25,500 ”
” Minister-staten	306,200 ”
” Skrifmaterialier och expenser	56,500 ”
	Summa 412,200 ”

hvarjemte Utskottet föreslår att till öfvergående utgifter för år 1869 måtte anvisas ett belopp af 45,750 R:dr. I förbigående må anmärkas, att det förefaller underligt, att, då Utskottet förklarar, att det vid den af Kongl. Maj:t föreslagna öfvergångsstat icke funnit anledning till anmärkning, Utskottet dock hemställt om den förändring deri att för år 1869 skulle till öfvergående utgifter anslås ett belopp af 47,500 R:dr.

Vid sista riksdagen yrkades inom Andra Kammaren, att det för

extra utgifter beräknade anslag måtte med 20,000 R:dr nedsättas. Detta yrkande motsatte jag mig då, hufvudsakligen af det skäl att detsamma grundades icke på någon utredning af frågan utan på ett löst antagande att denna mindre summa skulle vara tillräcklig, men förklarade tillika, att jag ingalunda ville undandraga mig, att vid utredning af förhållandena tillse, huruvida på denna eller någon annan post någon nedsättning kunde ske. En utredning i detta afseende har ock egt rum, deraf resultaten finnas omförmälda uti det vid Kongl. Maj:ts Proposition fogade Statsråds-protokoll, och hvaraf framgår, att Kongl. Maj:t ansett en nedsättning i det förutvarande anslaget af 21,750 R:dr eller mera än hvad i Andra Kammaren yrkats, nu omedelbart kunna ega rum och att densamma, inom en icke aflägsen framtid, skulle kunna uppgå till 38,950 R:dr. Genom detta sätt att gå tillväga, har det tydligen visat sig, att Kongl. Maj:t icke varit ovillig att lyssna till den önskan, som i berörda hänseende framstälts, såvidt det varit med upprätthållandet af Statens värdighet och statstjänstens behöriga upprätthållande förenligt, och jag anser mig hafva uti Statsråds-protokollet uppgifvit skäl för de nedsättningar och för bibehållandet af de anslag, som i Kongl. Maj:ts nådiga Proposition finnas omförmälda. Utskottet åter har, såsom jag af Betänkandet finner, ej ingått i någon vederläggning af de utaf mig anförda skäl, men likväl ansett ytterligare nedsättning kunna ega rum, dels å traktamentet för de utrikes varande ministrarne och dels å de extra utgifterna. I allmänhet tror jag icke, att Riksdagen är fullt kompetent att bedöma beskaffenheten och rangen af beskickningarne utomlands, hvilka dessutom städse äro underkastade förändringar, så att hvad som vid en tidpunkt kan vara möjligt att förändra icke låter sig göra vid en annan. Några betydliga förändringar af Kongl. Maj:ts beskickningar hafva under loppet af de sednare åren icke blifvit införda: men ingenting hindrar, att sådana möjligen i en framtid kunna ega rum. På det att dock mitt yttrande ej må missförstås, får jag förklara, att jag ingalunda vill bestrida Riksdagens rätt att bestämma beloppet af anslagssummorna äfven under denna titel, och naturligt är, att Kongl. Maj:t, i händelse Riksdagen icke anser sig kunna bevilja hvad Kongl. Maj:t begär, måste derefter ordna förhållandena till utlandet: men befogenheten för Utskottet eller Riksdagen att ingå uti minutiöst detaljerade föreskrifter, rörande anslagens användande, kan jag icke erkänna, då deraf olägenheter af mera än ett slag och åtskilliga af ganska allvarsam beskaffenhet kunna uppkomma, hvilka jag anser det vara af största vigt att söka undvika. Ett erkännande af den princip, jag nu uttalat, ligger dessutom i den fria dispositionsrätten af anslaget å denna Hufvudtitel, som Utskottet äfven nu tillstyrkt och hvaröfver jag aldrig hört anmärkas, att den skulle blifvit missbrukad. De framtida nedsättningar i anslag, som af Utskottet i mån af nuvarande tjensteinnehafvares afgång blifvit föreslagna, äro följande. Utskottet föreställer sig, att Sverige med konungariket Italien icke kan ega politiska eller kommersiella förbindelser af större vigt eller omfång än med Nordamerikas förenta Stater, hvarföre Utskottet förmodar, att Kongl. Maj:t skulle kunna, på sätt i afseende på Washington blifvit föreslaget, representeras i Florens endast af en ministerresident och att således förutom legationssekreterarlönen 1,200 R:dr Hamburger Banko, som borde indragas, ytterligare en

besparing af 1.000 R:dr samma mynt kunde der åstadkommas. Jag vet ej, hvar på Utskottet grundat denna förmodan, men då man kan anställa en envoyé i Italien för så låg aflöning som 6000 R:dr Hamburger Banko, synes det mig icke vara ändamål-enligt, att endast för den möjliga besparingen af 1000 R:dr Hamburger Banko vilja indraga en sådan plats hos en magt, som numera är en af Europas stormagter. Hvad åter beträffar förslaget om indragning af legationssekreterareplatsen vid beskickningen i Florens, så får jag erinra derom, att, då Kongl. Maj:t uti sin proposition föreslagit, att en sådan plats, nemligen den vid Ottomaniska Porten, skulle indragas, det vore nog betydligt, att minska antalet af sådana platser med ytterligare en, helst de äro att betrakta såsom en plantskola för de yngre män, som egna sig åt den diplomatiska banan, och som der böra bildas och förvärfva den kunskap och erfarenhet, som kan göra dem duglige att i eu framtid fylla ministerplatserna. Dessutom kan det vara kinkigt nog, att bestämma på hvilka orter legationssekreterare böra finnas eller icke, hvilket ofta måste bero på den personlighet, som innehar första platsen på stället. En man vid unga år kan på en plats äfven af större betydighet lättare undvara en legationssekreterare, än den, som till följd af ålder, sjuklighet eller andra förhållanden icke besitter nödig färdighet att skriva sina depescher, föra sina registraturböcker och fullgöra en del andra honom tillkommande åligganden. På grund här af har det ansetts lämpligt att lenna åt Kongl. Maj:t att bestämma hvar legationssekreterarne böra placeras, blott icke antalet ökas. Utskottet säger vidare, att i Köpenhamn torde vid nuvarande envoyéns afgang den år 1865 beviljade förhöjning i traktamentet, 1000 R:dr Hamburger Banko, kunna besparas. Jag lemnar derhän, huruvida Utskottet har rätt derutinnan; det är i alla fall en omsorg för framtiden. Vidare anser Utskottet den vid legationen i Paris anställda predikant kunna undvaras. I afseende dera vill jag blott erinra, att enligt det förslag till ministerstat, som enligt Kongl. Maj:ts Proposition finnes för framtiden uppgjordt, ej finnes uppförd någon aflöning för någon legationspredikant i Paris. Utskottet förmodar jemväl att en attachébeställning vid nämnda legation kunde undvaras, emedan attachéns aflöning under sednare åren uppburits af en militärattaché. Med afseende å denna beskickning får jag, då jag under 2 år beklädt ministerposten serstädes och således har en närmare kännedom om förhållanden der, förklara, att jag anser det vara alldeles omöjligt att beskickningens göromål kunna på ett tillfredsställande sätt skötas endast af två personer, nemligen ministern och legationssekreteraren. Antalet af der förekommande ärenden är ganska stort. De landsmän, som dit komma och hvilka nästan alla, mer eller mindre, vända sig till beskickningen för att erhålla råd och upplysningar i sina angelägenheter, äro icke få och deras antal har, efter hvad jag erfarit, på sednare åren betydligt tilltagit mot hvad det var vid den tid, då jag vid beskickningen var anställd. Det måste alltid finnas en person på legationens kansli för att tillhandagå landsmän; kommunikationer med andra länders ministärer förekomma ständigt, hvilket allt gör, att skötandet af de yttre angelägenheterna fullt upptager en persons tid. Nu har förhållandet varit att under en längre tid det icke varit svårt att finna unga män, som, för att inlägga merit och blifva befordrade på den di-

plomatiska banan, sökt att få tjenstgöra vid beskickningen i Paris utan aflöning; men huruvida detta förhållande kan fort fara, kan vara osäkert, ty ju mindre utsigtarna för framtida befordran äro, desto färre blifva ock de, som vilja uppoffra betydliga summor för nöjet att få lefva i Paris. Men, som sagdt är, hafva under sista åren icke saknats, om jag så får säga unga volontärer på den diplomstiska banan, och särskildt vid beskickningen i Paris, hvarföre ock Kongl. Maj:t ansett sig kunna lemna den åt attachén derstädes anslagna lön åt en militär-attaché. En sådan person är för närvarande anställd vid de flesta utländska beskickningar i Paris. Den person, som nu bekläder denna befattning vid Kongl. Maj:ts beskickning i Paris, är en man med högt anseende icke blott inom sitt vapen utan äfven inom litteraturen, ett anseende, som synnerligen i Frankrike är svårt att vinna för utländingar, emedan Fransmännen icke gerna erkänna, att en utländing har kännedom om deras språk och förhållanden. Men ett sådant erkännande har lemnats bemälda militär-attaché i ganska smickrande ordalag. Att han icke är överksam inom sitt egentliga område, kan jag intyga. Jag har en uppgift om hvad han i Paris haft att uträtta, hvilken jag icke vill trötta Kammararen med att uppläsa, men som är tillgänglig för hvar och en af Kammararens ledamöter: och hvar och en, som vill göra sig mödan att genomläsa den, skall finna, att han gör fullt skäl för den anställning han der har. Jag vill endast nämna, att han der haft åtskilliga uppdrag såväl för Sveriges som Norges räkning: att han bland annat gjort inköp af de skyddstält delar, som hit anskaffats, och att han, ehuru det ursprungligen begärdes för hvarje tält ett pris af 11 francs, lyckades efter långa underhandlingar nedpruta detta pris till 8 francs pr st., på hvilken affär staten hade en behållning af 7000 francs. Under loppet af år 1864 verkställde han för Sveriges och Norges räkning inköp till belopp af 788,625 francs 31 cent. Det behöfs ej mycken eftertanke att finna, att om detta uppdrag blifvit gifvit åt en enskild person, hans provision skulle uppgått till långt högre belopp än attachéns traktamente utgör.

I allmänhet och då de fall, der Utskottet ansett besparingar kunna göras, troligen icke inträffa, förrän om en längre tid, tror jag att det är mindre välbetänkt att nu genast derom besluta, helst jag icke betviflar, att, när dessa fall en gång inträda, dåvarande statsminister för utrikes ärendena ej skall underlåta att fästa Kongl. Maj:ts uppmärksamhet på de inom Representationen uttalade önskingar, eller att Kongl. Maj:t efter allvarlig pröfning af då förhandenvarande omständigheter skall till Riksdagen göra den framställning, hvartill dessa då kunna föranleda.

Med afseende på de extra utgifterna har Utskottet föreslagit, att de kunna ned-ättas med en femtedel, eller från 100.000 R:dr till 80.000 R:dr, och grundat detta på den omständigheten, att genom inskränkning af beskickningarnes antal och rang jemväl någon minskning i extra utgifterna borde kunna åstadkommas. Det torde dock vara erfarenheten ensamt, som i detta afseende kan uppgöra en tillförlitlig beräkning: och skulle verkligen på grund af vummen sådan erfarenhet en nedsättning kunna ske, lärer Kongl. Maj:t ej underlåta att derom göra framställning; men jag hemställer till Kammararens bepröfvande, huruvida de indragningar, som nu blifvit ifrågasatta, kunna verka till en sådan nedsättning, som Utskottet här föreslagit.

Deremot får jag på det allvarligaste protestera emot den uppfattning, att, då Utskottet föreslagit till öfvergående utgifter för år 1869 ett belopp af 45,750 R:dr, detta belopp möjligen skulle endast under samma år utgå. Då genom bifall till Kongl. Maj:ts Proposition alla anledningar till framtida missförstånd kunna undvikas, och denna Riksdag väl egentligen endast tillkommer att bestämma anslagen för år 1869; får jag yrka bifall till Kongl. Maj:ts Proposition, helst jag i det anförande, som finnes den Kongl. Propositionen bilagdt, sökt visa, att Sverige af alla stater är den, som betalar jemförelsevis minst till upprätthållandet de diplomatiska förbindelserna, och hvilka skäl hvarken af Utskottet eller någon annan blifvit vederlagda.

Herr Montgomery-Cederhjelm: En ryktbar Engelsk statsman, Robert Walpole, brukade säga: en af de största olägenheterna att lefva i ens egen tid är att man så sällan får veta sanningen af hvad som under denna tid skett. Om detta yttrande i allmänhet är riktigt, så måste man erkänna att det i synnerhet har sin tillämpning i afseende på staternas förhållande sinsemellan. Man sväfvär ofta i fullkomlig ovisshet om hvad som der tilldrager sig. Af många exempel derpå, som skulle kunna anföras, vill jag endast nämna ett; då för några år sedan Preussen och Danmark voro i krig med hvarandra, pågingo mellan Sverige och Danmark underhandlingar, hvars innehåll ännu är helt och hållet obekant för oss; och jag tror att endast två personer inom vårt land derom hafva kännedom. Då dessa två personer icke vilja yppa hvad de i detta afseende veta, få vi ännu kanske i många år vara i okunnighet om dessa underhandlingars innehåll. I ett konstitutionellt samhälle tror jag att det vore en fördel, om allmänheten någon gång finge upplysning om de utrikes angelägenheterna; och möjligen skulle i sammanhang med denna Hufvudtitel någon fråga i detta afseende kunna framställas. Men då måhända tidpunkten därför ej vore rätt väl vald, få vi nöja oss med att tacksamme för den lycka som är oss beskärd, trösta oss med de ord Kongl. Maj:t i sitt trontal vid riksdagens början yttrat, att »våra yttre förhållanden äro tillfredsställande och ställningen till alla främmande magter vänskaplig».

I afseende på denna Hufvudtitel hör man icke fästa sig endast vid de siffror, som i Utskottets Utlåtande äro framställda, utan man kan äfven spåra en deri genomförd grundsats; och för den händelse att Riksdagen godkänner Utlåtandet, skulle jag deri vilja se uttalandet af ett bifall till denna grundsats. Vid förra riksdagen uttalades den åsigt, att de förenade rikenas ställning till de öfriga Europas stater vore betydligt förändrad, på grund hvaraf äfven den diplomatiska representationen kunde något nedsättas. Här var således en försats och en efterfatsa, nemligen den förändrade ställningen och den inskränkning i utgifterna som häraf föranledes. Kongl. Maj:t har äfven ingått på denna af Riksdagen uttalade åsigt. De små olikheter i afseende på siffrorna, som förefinnas emellan Herr Utrikes-statsministerns och Utskottets förslag, tror jag vara af underordnad beskaffenhet. Jag vill därför icke följa Herr Utrikes-statsministern i hvad han yttrat om de olika personerna. Utskottet har omtalat de besparingar det ansett kunnat göras, och åtminstone i afseende på en del deraf tror jag icke, att något statsmannain-

seende fordras för att kunna intränga i frågorna. Om envoyéen i Köpenhamn förut kunnat lefva på 8.000 R:dr Hamburger Banko, hvilket är lika med hvad ministern i Berlin åtnjuter, så är det icke svårt att förstå, att hans lön kan nedsättas till detta belopp. Sedan Herr Utrikes-statsministern föreslagit åtskilliga nedsättningar i anslaget, har Utskottet gått något längre, för att åstadkomma något större besparingar. Det är ett särskildt förhållande med denna Hufvudtitel, nemligen att Kongl. Maj:t eger en mera fri dispositionsrätt öfver de härunder anslagna medlen, än vid någon annan hufvudtitel eger rum. Derföre bör man icke heller anse de i Utskottets förslag upptagna löner såsom normallöner. I afseende på siffrorna finnas trenne olika beräkningar, nemligen i den nuvarande Riks-staten, i Herr Utrikes-statsministerns förslag och i Stats-Utskottets förslag. Anslaget till departementschefen är i alla tre dessa beräkningar upptaget till 24,000 R:dr, till departementets expedition likaledes i alla tre förslagen 25.500 R:dr. Ministerstaten deremot upptages i nuvarande riksstat till 359,700, i Herr Utrikesministerns förslag till 320,750 och af Utskottet till 306,200 R:dr; och skrifmaterialier, som i nuvarande riksstat och af Herr Utrikesministern äro beräknade till 70,000 R:dr, upptagas af Utskottet till 45,750 R:dr, hvarförutan extra anslag till öfvergående utgifter är upptaget i departementschefens förslag till 17,700 och af Utskottet till 45,750 R:dr. Slutsummorna i Herr Utrikes-statsministerns och Utskottets förslag äro således lika eller 457,950 R:dr, men enligt Utskottets förslag skulle, sedan de öfvergående utgifterna upphört, en besparing uppstå af 28,000 R:dr. Då jag lemnat min röst för Utskottets förslag, har jag äfven angifvit min ställning till frågan. Jag vill icke ingå i granskning af specialstaterna eller i bedömande af huru stor lön bör tillkomma hvar och en; ty jag anser den frihet i afseende på medlens disposition, som vid denna Hufvudtitel förut varit medgifven, fortfarande böra ega rum. Men då Riksdagen, med anledning af den sedan år 1856 förändrade ställningen, ansett att nedsättning i anslaget borde ske, har jag, då skäl till åtskilliga indragningar förekommit, icke hyst tvekan att föreslå sådana. Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Friherre Beck-Friis: För att rätt kunna bedöma förhållandet vid denna Hufvudtitel, anser jag det vara nödvändigt att man går något tillbaka i tiden och tillser huru den summa uppkommit, hvartill anslaget under denna titel enligt sednaste Riks-stat uppgått. Vid 1840 års riksdag nedsattes detta anslag under hvad det förut varit, men höjdes åter år 1856 med 131,000 R:dr, och denna stat har sedan dess fortfarande varit gällande. Då vid sista riksdag åtskilliga motioner väcktes om nedsättning i detta anslag, gingo dessa längre härutinnan än till och med 1840 års stat, och isynnerhet i afseende på ministerlönerna föreslogos betydliga indragningar. Då dessa motioner kommo under behandling i Stats-Utskottet, fann man det omöjligt att uppgöra någon fullständig stat, utan man beslöt en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan att Kongl. Maj:t ville taga i öfvervägande hvilka nedsättningar vid denna Hufvudtitel möjligen kunde ega rum; men i sammanhang härmed föreslog en reservant i Utskottet en nedsättning af 20,000 R:dr, hvilket förslag i Andra Kammaren vann mycken anklang. Som man

ser, har Regeringen äfven fäst sig vid denna siffra. För att åtminstone till någon del visa möjligheten till den ytterligare nedsättning Utskottet föreslagit, har den bifogade beräkningen öfver ministerstaten blifvit uppgjord, och visar den i jemförelse med den förhöjning af anslagen till denna titel, som egde rum 1856. att ungefär 50 procent af beloppet, eller i rundt tal 67.000 R:dr, är den framtida nedsättning i anslagen som nu af Utskottet föreslås, och utgör således en slags kompromiss emellan de olika meningar som förfäktat dels ett fasthållande vid nuvarande anslaget, och dels en återgång till hvad förhållandet var före år 1856. Det är klart att dessa nedsättningar icke kunna ega rum förr än i mån af nuvarande löneinnehafvares afgång, emedan dessa i annat fall skulle komma att uppföras på indragningsstat. Hvad Italien angår, har man ansett Sverige der kunna representeras af en ministerresident, hvars lön blifvit föreslagen till 5,000 R:dr Hamb. Banko. För envoyéen i Köpenhamn torde samma belopp som för den i Berlin kunna anses tillräckligt. Legationspredikanten i Paris har synts Utskottet ej vara behöflig, så länge vi der saknade någon Svensk kyrka. Hvad beträffar attachéen derstädes, så har hans lön blifvit anslagen åt en militär-attaché. Att en sådan finnes, anser jag mycket nyttigt och tror att på flera andra ställen, framför allt i Berlin, militär-attachéer borde vara anställda, fastän icke för att inköpa persedlar åt arméen, hvilket ej hör till deras verksamhetsområde. Att den till en attaché i Paris anslagna lönen blifvit utesluten i Utskottets beräkning har grundat sig derpå, att Utskottet ansett militär-attachéens aflöning böra upptagas under den Hufvudtitel, dit den egentligen hör, eller den Fjerde. Hvad expenserna angår, kan det icke nekas, att, då beskickningarnes antal och rang förminsckas, kunna äfven kostnaderna för de extra utgifterna nedsättas något. Om den nu föreslagna summan är den rätta, är dock något, som endast framtiden kan utvisa. Beträffande uppställningen af Utskottets förslag, så är denna endast en trogen bild af hvad i Kongl. Maj:ts nädiga Proposition i denna del upptagits. Utskottet har icke tänkt sig att de extra utgifterna skulle på en gång komma att upphöra, utan först i mån af afgång förminsckas, liksom det icke varit Utskottets mening att på något sätt binda Regeringens händer i afseende på de anslagna medlens fria användande: utan Utskottets förslagsvis gjorda beräkning är endast en kalkyl, sådan som flera gånger förut efter år 1857 blifvit framställd, utan att derför blifva så noگا följd.

På grund häraf anhåller jag om bifall till Utskottets förslag.

Herr Wærn: Till hvad den siste värde talaren yttrat om Utskottets förslag vill jag endast tillägga, att detta förslag i Utskottets plenum blifvit omskrifvet och iklädt den form det nu har, för att förekomma en sådan tydning, som Herr Utrikes-statsministern deråt velat gifva, att nemligen det extra anslaget skulle upphöra med år 1869: och derjemte har hela beloppet blifvit ställdt till Kongl. Maj:ts fria disposition. Såsom af min reservation synes, har jag ansett att anslaget icke borde nedsättas så långt som Kongl. Maj:t föreslagit, emedan ett förhållande förekommer, som jag anser borde förändras, nemligen i afseende på general-konsulatet i Förenta Staterna. Att en diplomat, hvars bildning och verksamhet varit rigtad åt ett helt annat håll, äfven skulle sätta sig

in i de praktiska handelsförhållandena, hvarförutan han ej kan uppfylla sina pligter som generalkonsul, kan man ej begära. Icke heller kunna de särskilda konsulerna, som hafva hvar och en sitt distrikt, utom hvilket de icke sträcka sin verksamhet, utöfva de pligter, som åligga generalkonsuln i att bevaka vårt lands handelsintressen och hafva en öfverblick öfver hela förhållandet i detta afseende. Den erfarenhet jag fick, då jag besökte detta land, var, att de konsulter, som finnas, gjorde allt hvad man af dem kunde begära, och det är ej af någon personlig anledning jag väckt detta förslag. För att möjliggöra tillsättandet af en särskild generalkonsul, har jag icke velat i så hög grad minska anslaget till ministerfonden, utan får jag anhålla att Riksdagen ville bestämma anslaget till Utrikes-departementet till 466,420 R:dr, på det att det belopp, hvarmed denna summa öfverskjuter hvad Utskottet föreslagit, måtte användas till ersättning åt ministern i Washington för det belopp han nu från konsulsfonden åtnjuter, men hvilket, om en särskild generalkonsul tillsättes, icke längre bör från denna fond till ministern utgå.

Herr Hazelius: I sammanhang med denna Hufvudtitel ber jag att få uttala den åsigt jag hyser, att det vore önskvärdt om hvad i utländska tidningar ofta förekommer rörande vårt lands angelägenheter icke måtte undgå våra diplomaters uppmärksamhet. Jag vet väl, att ställen finnas der våra förhållanden noga följas och der man söker bereda sig medel att kunna rätta misstagen i uppgifter om dessa förhållanden; men jag vet också att detta icke öfverallt sker. Om vår politiska ställning, om vår kredit, om våra finansiella och religiösa förhållanden förekomma ofta origtiga framställningar i de utländska tidningarne, hvilka icke erhålla någon vederläggning; och om det sker, är det vanligen genom enskilde personers välvilliga mellankomst, men under våra diplomaters tystnad. Jag tror, att det vore önskvärdt om ett annat förhållande egde rum. Jag vet väl att man härvid kan göra det inkast, att tidningsskrivareyrket icke är något förnämnt yrke. Men jag tror att i utlandet, och äfven hos oss, icke saknas exempel derpå, att äfven under sednaste tiden politiska ministrar nyttjat pressen för att vederlägga någon sak eller för att verka på allmänna meningen. När detta kunnat göras af politiska ministrar, anser jag det icke heller vara under de diplomatiska ministrarnes värdighet. Om chefen sjelf icke är villig härtill, har han vid sin sida en legationssekreterare, som med yngre penna kunde behandla ministrarnes ledande tankar till vederläggning af de origtiga uppgifterna om vårt land. Men dertill fordras också att man vid våra beskickningar alltid är väl underrättad om våra förhållanden, vår ställning och de ledande personerna hos oss. Jag har haft någon erfarenhet deraf, att åtminstone icke öfverallt i de större länderna detta är händelsen, och att denna kunskap stundom lemna något öfrigt att önska. Om t. o. m. icke någon vid beskickningen är lämplig att befatta sig med sådana ämnen, ehuru de ju alla äro pennans män, så finnas utrikes öfverallt utvägar, och hederliga utvägar, hvarigenom man kan komma i beröring med personer, som verka i denna rigtning. Med den inflytelse, som pressen har i vår tid i alla länder till sanningars och osanningars spridande, tror jag att det vore ett värdigt och fosterländskt föremål att på utländsk botten icke glömma den pligten mot sitt älskade fädernes-

land, att ej låta den utländska allmänheten erhålla ett vanständt begrepp om våra förhållanden.

Jag kan med hvad jag nu sagt icke hafva någon annan afsigt, än att, då man kan hoppas, att hvad här yttras, vinner hos Konungens rådgifvare det afseende det förtjenar, mina ord måtte vinna ett sådant hos den utmärkte man, som leder våra utrikes ärenden.

Grefve af Ugglas: Jag eftersträfvade icke att försvara Utskottets förslag vid denna Hufvudtitel, då jag icke kan gilla åtskilligt af hvad Utskottet anfört och ännu mindre den form, hvaruti det framställes. Hvad sjelfva saken beträffar, eller om icke vid en och annan punkt någon ytterligare besparing kunnat ske, så lemnar jag det derhän. Jag har egnat denna sak all tillbörlig granskning, och det har förefallit mig som om, i ett par fall åtminstone vid hvilka äfven Herr Utrikes-statsministern tycktes vilja medgifva att en inskränkning i utgifterna kunde komma att ske, sådant äfven utan svärighet låte sig göra. Hvad Italien beträffar, synes mig dock Utskottets förslag icke stå rätt väl tillsammans med det förhållande som emellan vårt land och denna stat förut egt rum. Men jag vill icke ingå i några närmare detaljer härom. Jag skulle hafva ansett, att det hade varit Utskottets skyldighet att, sedan vi fått mottaga det rikhaltiga dokument, som åtföljde Kongl. Maj:ts Proposition angående Tredje Hufvudtiteln, godkänna hvad Kongl. Maj:t föreslagit, och på samma gång hemställa, huruvida icke i ett eller annat fall en nedsättning i det föreslagna beloppet ytterligare kunde ske. Detta var den form jag skulle velat gifva åt Utskottets Utlåtande; men denna äsigt delades emellertid icke af Afdelningen, utan förslaget uppställdes så att hvad som står under litt. B sattes såsom normalstat. Deremot voro tvänne anmärkningar att göra, nemligen dels att Representationen hade svårt och icke var fullt befogad att i detalj uppgöra huru landet borde på det ena eller andra stället representeras och icke heller kunde bedöma hvad åt hvar och en tillföresades i allöning; och dels att icke vi ensamme kunna afgöra sådana saker, utan att äfven Norge dervid har något att säga, och att detta land kan hafva särskilda intressen i länder der vi icke hafva sådana. Derröre anser jag att Kongl. Maj:t måste hafva full frihet att, sedan anslaget blifvit bestämdt, fördela detsamma på sätt Kongl. Maj:t finner vara bäst. Utskottet har också förändrat formen för Utlåtandet så, att de siffror, som finnas der, äro upptagna endast för att visa huru man kommit till den föreslagna slutsunnan. Dock anser jag icke dessa siffror vara så fullt oskyldiga, emedan de lätt kunna gifva anledning till vissa slutsatser, hvarvid man icke får glömma, att hvad denna Riksdag har att besluta öfver är 1869 års budget, och att den för 1870 kommer att prövas af en annan Riksdag, äfvensom att det är departementschefens icke blott rättighet utan äfven skyldighet att uttala sina åsikter i ämnet. Jag skulle ansett det bättre, om Utskottet stadnat vid den summa Kongl. Maj:t föreslagit. Saken hade under sådant förhållande varit otvetydig. Men fastän jag skulle vara benägen att bifalla Kongl. Maj:ts Proposition, vill jag dock icke nu tillstyrka afslag å hvad Utskottet föreslagit, derför att liksom Utskottet nyttjat denna tabell till grund för sina beräkningar, så vill jag att äfven Riksdagen skall anse dessa siffror såsom endast ett öfverslag; men om deremot stridiga

äsigter i detta ämne skulle uppkomma, så gäller den votering som möjligen kan komma att ega rum just dessa siffror och derigenom skulle de få en större vikt än som vore rätt. Jag anser därför klokheten bjuda att förslaget antages. Hvad beträffar Herr Wærns förslag, så anser jag att han har fullkomligt rätt i de äsigter han uttalat, men då jag icke tror, att det nu är rätta tiden att framkomma med ett förslag i detta syfte, kan jag dertill ej lemna bifall.

För min del tillstyrker jag bifall till Utskottets förslag.

Grefve Mörner, Carl Göran: Utskottet har vid denna Hufvudtitel ådagalagt en stor häg att göra besparingar, utan att dock hafva åstadkommit några verkliga sådana. Icke heller vet jag om tillfället att söka åstadkomma dylika nu varit så lyckligt valdt. Just hvad denna Hufvudtitel angår, har Riksdagen fått emottaga en ganska noggrann utredning af förhållandena och ett fullt motiveradt förslag, hvaremot vid åtskilliga andra Hufvudtitlar både motivering och utredning förefallit mig ganska knapphändiga. Vid sådant förhållande och då vederbörande departementschef gått Representationens vid förra riksdagen uttalade önskingar till mötes och icke allenast åstadkommit en större nedsättning i anslaget än som vid förra riksdagen ifrågasattes utan ock nu under diskussionen uttryckt sin afsigt att framdeles söka bereda ytterligare sådana, i den mån omständigheterna det medgifva, så förefaller det mig eget, att Utskottet just här velat kokettera med en inskränkning i utgifterna på papperet, och att Utskottets ledamöter lägga sådan vikt på denna del af förslaget; något annat än ett koketteri är det i alla fall icke, då man velat antyda en besparing för framtiden och derföre befattat sig med bestämmelser, hvilka afse en period, som ligger utom denna Riksdags befogenhet. Jag kan ej finna att man till ett sådant förfarande haft något skäl. Om Herr departementschefen åtnöjts med Utskottets förslag, skulle jag icke heller hafva deremot gjort någon anmärkning; men då han yrkat, att Utskottets förslag måtte ogillas, så får jag förena mig i detta yrkande. En annan värd talare har velat gå längre och yrkat tillskott till Hufvudtitelns anslag utöfver hvad Kongl. Maj:t begärt, men jag vet icke om denna fråga kan komma att blifva föremål för Kammarens pröfning. Vål kunna nedsättningar komma under öfverläggning; men förhöjningar i anslagen tror jag ej att Representationen kan på detta sätt vidtaga; ty äfven om Stats-Utskottet kan hafva rättighet att framställa förslag i sådan rigtning, så lärer väl dock icke en enskild ledamot kunna på denna väg väcka ett sådant.

Jag anhåller om bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Grefve Sparre, Eric: Vi äro ett litet land och ett fattigt land, och under nuvarande förhållanden är skäl att iakttaga all möjlig sparsamhet; men jag hoppas, att den tid aldrig måtte inträffa, då vi blifva ett knussligt land, och knussel är det att hålla på 28,000 R:dr. då det är fråga om att värdigt representera oss i utlandet. Låtom oss hushålla här hemma, men icke, då det är fråga om att visa oss i utlandet, och aldraminst anstår det Sverige, som är den största af de Skandinaviska staterna, att slå in på denna bana. Man må göra hvilka anmärkingar, man vill mot det sätt, hvarpå de utrikes angelägenheterna skötas, mot

den större eller mindre verksamhet. hvarmed våra diplomater ingripa i tidningspressen; men icke kan man begära, att denna verksamhet skall ökas derigenom, att man indrager platser eller nedsätter anslag.

Icke kan det vara något skäl att indraga anslaget för en militär-attaché i Paris, då vi litet hvar känna af huru stor nytta det varit att hafva en sådan person anställd der. Ej heller är det i min smak, att man vill indraga en legationspredikant och en legationssekreterare. Jag vill, att vårt land skall värdigt representeras i utlandet. Man har sagt, att klokheten skulle bjuda att antaga Utskottets förslag.

Jag anser klokheten bjuda, att vi göra de anslag, som vårt lands heder bjuder; och jag hoppas, att, om vi bifalla Kongl. Maj:ts Proposition, och Andra Kamraren Utskottets förslag och det kommer till gemensam votering, skall detta motiv vara tillräckligt för att förekomma ett knusel på 28,000 R:dr.

Man har sagt, att Stats-Utskottet endast uppgjort en beräkning, ej förslag till normalstat. Vid momentet A af Utskottets Utlåtande läses dock: »att Riksdagen måtte Kongl. Maj:ts under Tredje Hufvudtiteln gjorda nådiga framställning på så sätt bifalla, att, med bibehållande af hittills utgående anslag till Utrikes-ministern och Departementets expedition, anslaget till ministerstaten. *i enlighet med den på bilagde tabell Litt. B. grundade beräkning, bestämmes till 306.200 R:dr o. s. v.*

Jag förstår mig icke på detta, men jag tror icke, att man på fri hand kan uppgöra ett sådant förslag; och skulle jag välja mellan de af Utrikes-statsministern och Stats-Utskottet uppgjorda förslagen, så får Utskottet ursäktas, att jag obetingadt tager det förra.

Jag tycker, att vi i detta fall, isynnerhet nu, då vi hafva ärliga riksdagar, ej behöfva så pruta på styfvern; och det är så mycket mindre befogadt att göra detta, som Kongl. Maj:t, så långt möjligt varit, gått Representationens vid förra riksdagen i detta afseende uttryckta önskingar till mötes.

Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts nådiga Proposition och afslag å Stats-Utskottets Utlåtande.

Herr Tornerhjelm: Då förslaget till ny stat för Utrikes-departementet inkom vid 1856 års riksdag, var jag som ledamot af Stats-Utskottet i tillfälle att granska den.

Jag hyste då och har ännu den åsigt, att denna stat var uppgjord med outanke och fästadt afseende på förhållandena. Efter mogen pröfning tillstyrkte ock Stats-Utskottet detta förslag, som gick igenom i alla fyra Stånden. Afven Bonde-Ståndet ansåg, att de, som skola representera oss i utlandet, måste hafva tillräckliga anslag för att kunna existera på ett sätt, som är värdigt det land, hvars representanter de äro.

Jag kan icke finna, att förhållandena äro sedan dess på annat sätt förändrade, än att den ekonomiska ställningen inom landet blifvit något försämrad. Om Utskottet med denna utgångspunkt hade föreslagit en besparing, som kunnat i detta hänseende göra något till eller ifrån, så hade skäl förefunnits för en sådan åtgärd; men att spara på några tusen Riksdaler för ett ändamål, der de väl behöfvas, anser jag ej vara lämpligt. Jag tror icke heller det vara rätt att rubba våra diplomatiska för-

bindelser med utlandet i en tidpunkt, då den politiska ställningen är så invecklad, och man hvarje ögonblick väntar, att det skall bryta löst.

Att det just under sådana kritiska tider är af största vigt att vara väl representerad i utlandet kan väl ej nekas.

Om vi i Italien hafva en envoyé eller en ministerresident kan väl i det hela vara temligen likgiltigt; men, som jag förut sagt, tror jag ej tidpunkten vara väl vald att i detta hänseende göra några förändringar, utan bör detta uppskjutas, till dess lugnet återkommer i Europa.

För öfrigt finner jag hela detta Stats-Utskottets Utlåtande vara högst besynnerligt, och jag samt många andra med mig kunna af dess innehåll icke sluta, om meningen är, att deri framställda förändringar skola betraktas som önskningsmål eller genast inträda.

Jag anhåller om afslag å Stats-Utskottets Betänkande och bifall till Kongl. Maj:ts nådiga Proposition.

Grefve Mörner, Julius Oscar: Det är i sanning ett besynnerligt öde, som hvilat öfver den Svenska diplomaten. Om vi granska hvad vår historia härom förmåler, så finna vi väl krigares och andra utmärkte mäns bedrifter och verksamhet deri omfattade; men hvad våra diplomater gjort, ser man nästan aldrig. Vid Westphaliska fredens avslutande t. ex. se vi diplomaternes mångåriga i dunkel höljda konstgrepp icke leda till några resultat, förrän genom segern vid Susmarshausen svärdet gjorde slag i saken. Många andra exempel i den vägen skulle kunna anföras. De Gustavianska papperen gifva visserligen vid handen, att Grefve Creutz hade i uppdrag att beskrifva hoffester och anskaffa kläder; men hvad han, ostridigt en af Sveriges utmärktare män, uträttat för landets nytta, förmåles der icke. Om man då vore benägen fatta den åsigt att diplomaternes intet eller blott föga gagnat, så finnes dock en omständighet, som icke oväsentligt gendrifver denna åsigt, och det är den, att man ser af historien, att många utmärkte män omfattat denna bana, och då kan jag icke tro, att dessa män velat, som man säger, blott stå och tröska på halmen, fastän genom det hemlighetsmakeri, som här vid lag alltid funnits, man ej vet, hvad de uträttat. Jag får således anse, att de haft uppdrag af vigt för landets väl att ombesörja, ehuru vi i Sverige icke fått höra något om deras verksamhet och därför i allmänhet döma dem att icke hafva gjort något. I andra länder finnes icke detta hemlighetsmakeri, utan der framläggas äfven diplomatiska förhandlingar för Representationen. Jag kan då ej fatta, hvarför allt detta skall hos oss vara insvept i så djupt mörker. Härifrån kommer talet om, att diplomatiska korpsen är onödigt, hvilken åsigt rotfläster sig och vinner anhängare; härifrån tidningarnes ständiga gnåt, som äfven vunnit röster inom Representationen, hvilket visar sig af de ofta upprepade yrkandena på inskränknings och förändringar.

Jag inser nog, att icke allt kan offentliggöras; men något kunde man väl lyfta på denna mystiska slöja, om ej mera åtminstone så mycket, att man kunde få kännedom om våra politiska förhållanden på annat sätt än endast genom tronatalen, i hvilka det alltid heter, att förhållandena mellan staterna äro lugna och fredliga, äfven om de äro på väg att rusa i lufven på hvarandra. Det är ju ett ganska billigt anspråk hos dem,

hvars väl det angår och som få betala statsutgifterna, således äfven de för diplomaten.

Jag för min del hyser ingalunda den åsigt, att den diplomatiska korpsen är öfverflödig och kan därför, då jag ej ännar ingå i någon detaljerad, efter föregående talares yttranden, obehöflig granskning af de begärda anslagen, fatta mig kort. Jag anser det icke vara någon fördel att antaga Stats-Utskottets förslag utan får tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Friherre Beck-Friis: En talare har yttrat, att Representationen icke egde befogenhet att i fråga om fördelningen af det till Tredje Hufvudditeln beviljade anslag hysa någon mening.

Jag får protestera mot detta yttrande och förklara, att enligt min åsigt har Representationen rätt att yttra sig i denna liksom i andra frågor; men om det här är klokt, lemnar jag derhän.

Jag tror därför, att Stats-Utskottet handlat klokt, då det icke föreslagit någon normalstat, ehuru jag sett, att en annan dubbel-representation, den Ungerska, har i dessa dagar inlemnat ett detaljeradt förslag för representationen i utlandet.

En talare kan icke fatta hvad meningen är med siffrorna i Utländandet; om det skall vara förslag till normalstat eller endast en beräkning. I rubriken står dock tydligt: »Stats-Utskottets beräkning» etc. Man ville först på afdelningen kalla den normalstat; men ändrade det sedan till beräkning, för att ingen skulle stöta sig på uttrycket.

Slutligen har en talare yttrat, att det vore knusligt att pruta på sådana måsummor, som här äro i fråga. Om dessa äro småsummor, uppgående tillsammans till närmare 100,000 R:dr. vet jag verkligen icke hurudana de kunna vara, som äro värdiga vår uppmärksamhet.

Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr Wallenberg: En föregående talare har uttryckt den önskan, att våra i utlandet vistande diplomater skulle gifva akt på hvad som i pressen förekommer om våra svenska förhållanden. Jag delar denna åsigt och ber blott att få tillägga, att jag tror, att hvarje bildad man i Sverige bör göra detsamma.

Hvad nu beträffar förevarande Utlåtande, så har jag instämt i en af Herr Wærn till detsamma fogad reservation. En talare har härom yttrat, att tiden nu icke vore lämplig att i detta afseende göra några förändringar. Detta är ett argument, som alltid framdrages i brist på andra.

Jag tager mig nu friheten att som stöd för min åsigt upprepa Hans Excellens Utrikes-statsministerns yttrande till Statsråds-protokollet, endast med den skillnad, att jag sätter Amerika i stället för England.

Hans Excellens yttrar der: »Ministern och Generalkonsuln hafva en fullkomligt olikartad sfer för sin verksamhet och att i ett land sådant som Amerika, der de förenade rikena hafva så viktiga, utvecklade och ingripande handelsintressen, sammanblanda de politiska och kommersiella ärendenas skötande, kunde ej blifva till annat än skada för det sätt, hvarpå begge skulle handläggas.»

Det är en sann bild äfven af förhållandet i Amerika, och man kan

ej säga annat, än att våra förhållanden till detta land äro lika viktiga, som de till England.

Jag yrkar ingen nedsättning i denna Hufvudtitel, och jag kan icke finna att vi hafva någon anledning att göra en sådan, men jag vill, att vi skola hafva den bästa möjliga valuta för våra penningar.

Jag tillåter mig tvärtom att motsätta mig den nedsättning, som Kongl. Maj:t föreslagit, och jag gör detta för att kunna möjliggöra den tanke, som Herr Wærn uttalat, att få en generalkonsul i Newyork och att konsulerna måtte komma att stå under honom. Man kan nemligen icke begära, att en envoyé skall vara så hemmastadd i förhållandena i handelsverlden, att han kan känna till hvilka som böra tillsättas som konsul i sjöstäderna; och våra affärer i Amerika, för att ej tala om emigrationen, äro sannerligen af den vikt, att vi der måste söka att vara väl representerade. Endast den omständigheten, att envoyéen måste vara bosatt i Washington, gör denne tjänsteman olämplig att hafva högsta inseendet öfver våra kommersiela förhållanden der i landet.

Denna förändring skulle medföra så obetydlig tillökning i anslaget för denna Hufvudtitel, men på samma gång vara af så stor vikt, att jag icke tror, att man ur besparingarnes synpunkt bör tveka att bifalla den.

Jag får därför yrka bifall till Utskottets hemställan i denna punkt, med de förändringar att anslaget till ministerstaten förhöjes från 306,200 R:dr till 314,670 R:dr samt att orden: "i enlighet med den på bilagda tabell litt. B grundade beräkning" uteslutes och anhåller om proposition å detta mitt yrkande.

Herr Wærn: Jag är belåten med den formulering, som den siste värde talaren gifvit min reservation, och jag tror, att borttagandet af de ord han föreslagit, skall visa, att meningen icke är att ingripa i Kongl. Maj:ts dispositionsrätt öfver anslagen till ministerstaten.

Man har talat om, att man icke bör knussla, då det är fråga om Sveriges heder. Jag vill härvid fästa uppmärksamhet på, huru föga jemförliga anslagen äro ur denna synpunkt. Hvem vill väl knussla på skolundervisningen, på själavården; men jag tror icke, att man på detta sätt bör söka anslå sympatier för den ena eller andra saken. Vi måste komma ihåg, att vi göra upp statsregleringen för ett folk, som, redan i betryckt ekonomisk ställning, endast genom ökade skatter eller lån kan betäcka sina utgifter.

Jag anhåller om bifall till Stats-Utskottets Betänkande, på sätt det af Herr Wallenberg formulerats.

Grefve Ehrensvärd: I det Utlåtande, som vid förra riksdagen afgafs i afseende å regleringen af Tredje Hufvudtiteln, yttrade sig Stats-Utskottet för inskränkingar å denna Hufvudtitel och föreslog, att Riksdagen skulle till Kongl. Maj:t ingå med en underdånig skrifvelse, att Kongl. Maj:t täcktes till nästa riksdag lemna utredning af hvilka inskränkingar, som på denna Hufvudtitel kunde ske. Minoriteten önskade, att en nedsättning af 20,000 R:dr skulle genast inträda; men detta vann icke understöd af Riksdagen, hvaremot den föreslagna underdåniga skrifvelsen af Riksdagen bifölls.

Då nu Kongl. Maj:t gått denna Riksdagens önskan till mötes och i

vidsträcktare män, än Stats-Utskottets minoritet till och med hade ifrågasatt, kan jag icke instämma i en föregående talares åsigt att den minskning Utrikes-statsministern föreslagit är alltför obetydlig, ty den öfverstiger i allt fall det belopp, med hvilket, vid sistlidne riksdag, Stats-Utskottets minoritet ansåg att Titeln lämpligen kunde minskas. Det var då fråga om 20,000 R:dr och nu har Statsministern för utrikes ärendena föreslagit, att anslagen till hans Departement skulle genast minskas med omkring 21,000 R:dr och derefter i mån af inträffande afgång med ytterligare 17,000 R:dr. — således med tillsammans 38,000 R:dr, d. v. s. med 18,000 R:dr mera, än man för ett år sedan ansåg sig kunna begära.

Se vi nu efter, huru det förhåller sig med de af Utskottet föreslagna reduktioner, så finna vi, att Utskottet icke ansett sig kunna föreslå någon minskning i anslagen till de två första posterna å Departementets stat — för Departements-chefen och Departementets expedition. — hvilka utförts med de af Kongl. Maj:t föreslagna belopp; men att deremot, vid de tvänne följande posterna. — minister-staten och anslaget till expenser och extra utgifter. — Utskottet föreslagit nedsättningar till ett sammanräknadt belopp af 67,000 R:dr, deraf dock 45,750 R:dr, först i mån af skeende afgång eller förändringar.

Hvad då först angår anslaget till minister-staten, hvilket för närvarande är i Riks-staten uppfördt med 359,700 R:dr, så har Kongl. Maj:t deruti föreslagit en nedsättning af 38,950 R:dr eller till 320,750 R:dr. Den har dock icke syntts Utskottet tillräcklig, utan har Utskottet derutöfver föreslagit en ytterligare nedsättning med 14,550 R:dr eller till 306,200 R:dr. Jag bekänner, att, då man ej sett sig god att kunna gå längre, så måste jag dela den åsigt, som en föregående talare uttryckt, att denna summa icke är värd att mycket tala om. Efter mitt sätt att se saken har Utskottet ej heller varit symmerligen lyckligt i att finna skäl för den nedsättning det föreslagit; men då jag således säger att jag icke kan godkänna Utskottets förslag för ordnandet af de diplomatiska tjensterna, vill jag dermed icke hafva sagt att jag, för min del, obetingadt kan biträda den af Statsministern för utrikes ärendena uppgjorda normalstat. Jag skulle tvärtom hafva önskat, att denna i vissa hänseenden haft ett annat utseende, men jag tror också att mina eller Stats-Utskottets individuella åsichter i det fallet äro af ringa betydelse. Ty efter mitt förmenande kan, under förhandenvarande omständigheter, staten för vår representation utomlands uppgöras endast af Kongl. Maj:t, som i 11 § Regeringsformen äfven fått sig uppdraget att, på sätt honom synes lämpligast, låta bereda och handhafva de ärenden, som angå Rikets förhållande till främmande magter, naturligtvis inom det anslag, som Riksdagen härför ställer till Kongl. Maj:ts förfogande. Då jag således anser att anslagets fördelande är Kongl. Maj:ts ensak, vill jag icke heller ingå i någon kritik hvarken af Utrikes-statsministerns eller Utskottets förslag, men kan dock ej underlåta att rörande det sednare yttra några ord. Det är i sjelfva verket en högst egen företeelse denna bilaga till Utskottets Betänkande eller, som den här benämnes, beräkning. Efter hvad vi här erfarit hade den ursprungligen namn och värdighet af normalstat; nedsattes sedermera till endast en beräkning, och att döma efter yttranden, fällda af Stats-Utskottets ledamöter här

under diskussionen, skulle den icke ens vara det. Men hvad helst den nu skall föreställa, så tror jag verkligen, att det varit bättre, om den aldrig funnits, och något skäl hvarför den blifvit återopad i beslutet kan jag för min del icke inse. Såsom motiv för Utskottets beslut kunde den möjligen vara på sin plats, men ej i sjelfva beslutet, och att den i stället kommit att der inflyta, förefaller mig derföre som en *lapsus calami*.

Då vid 1856—1858 års riksdag nuvarande anslaget till ministerstat beviljades, ansåg dåvarande Stats-Utskott, som dock hade sig tillmätt vida längre pröfnings-tid än detta, sig icke kunna ingå i någon pröfning af detaljerna af det förslag till normalstat som äfven då var bilagdt Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, utan yttrade sig endast om lämpligheten af den begärda slutsumman, hvilken Utskottet helt enkelt tillstyrkte måtte beviljas i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts nådiga framställning.

Denna Riksdags Stats-Utskott åter anser sig kunna bedöma icke allenast lönebeloppen för de särskilda befattningarne utan äfven dessas större eller mindre behöflighet för bevakande af de förenade Rikenas intressen. Jag betviflar lämpligheten af ett sådant sätt att gå till väga och då, som jag förut haft äran nämna, jag icke heller anser den af Stats-Utskottet uppgjorda beräkningen vara tillfredsställande: då jag anser Kongl. Maj:t vara den, som bäst kan bedöma anslagets fördelning; då de af Representationen vid förra riksdagen framställda önskingar om minskning i utgifterna för denna Hufvudtitel blifvit efterkomna och i högre grad än man då ansåg sig kunna ifrågasätta, — under sådana förhållanden säger jag, tror jag det icke vara skäl, att, blott för att mästra denna stat och inbespara omkring 14,000 R:dr, göra förändring i ett förslag, som — jag ber Stats-Utskottet om ursäkt — jag anser vara vida mera genomtänkt och pröfvadt, än man ens kan begära att det af Utskottet framlagda skulle kunna vara det. Huru lätt man tagit den pröfningen synes äfven deraf, att här, under öfverläggningen, af tvänne Stats-Utskottets ledamöter påyrkats en tillökning i det af Stats-Utskottet reducerade anslaget till ministerstaten, för att åstadkomma inrättandet af en ny tjenst, ett särskildt general-konsulat i Norra Amerika. Enligt de ärade ledamöternes förslag skulle å ministerstaten härtill uppföras ett belopp af 8,470 R:dr, hvarigenom ministerstaten skulle komma att uppgå till 314,670 R:dr. Skilnaden häremellan och det af Kongl. Maj:t begärda anslaget belöper sig till endast 6,080 R:dr, men då frågar jag, mine Herrar, är det väl skäl att för de 6,000 R:dr afvika från Kongl. Maj:ts med så mycken omsorg uppgjorda stat; man må i afseende å detaljerna af densamma anse sig hafva skäl till en eller annan anmärkning eller ej? Men här är fråga om anslag för en alldeles ny befattning, säger man. Jag medger det, men jag tror mig också kunna med trygghet säga, att, om inrättandet af en sådan post i Norra Amerika af Kongl. Maj:t pröfvas vara nödig — och för egen del anser jag den vara det — så kan en sådan åtgärd otvifvelaktigt åstadkommas med de tillgångar, som redan finnas, förutsatt att den af Kongl. Maj:t äskade summa beviljas. Jag hemtar således häraf en ytterligare anledning att anhålla om bifall till det af Kongl. Maj:t begärda anslaget till ministerstaten.

Slutligen

Slutligen har Utskottet äfven föreslagit en minskning af 20,000 R:dr i anslaget till skrivmaterialier, expenser och extra utgifter, hvilket Kongl. Maj:t äskat skulle utgå med oförändradt belopp. De skäl, Utskottet härför anfört äro, i min tanke, synnerligen knapphändiga och otillfredsställande. Utskottet antager, att ej mera än 80,000 R:dr kunna behövas, när inskränkning af beskickningarnes antal och rang bör kunna åstadkomma någon minskning i de extra utgifterna, och föreslår derföre Utskottet, utan vidare, att minska anslaget med 20,000 R:dr. Hvarföre det icke lika väl kunnat minskas med 10 eller 30,000 R:dr, har Utskottet emellertid icke funnit lämpligt upplysa. Hade nu Stats-Utskottet gjort sig besvär att uppsummera utgifterna å detta anslag, och för hvilka Statsministern omständligt redogjort pag. 3, 4, 5 och 6, så hade Utskottet icke kunnat undgå att finna, att de, i medeltal, uppgått till 122,326 R:dr. Då nu anslaget utgör endast 100,000 R:dr, hafva utgifterna öfverstigit anslaget med öfver 22,000 R:dr, och dock antager Utskottet att anslaget väl tål vid en minskning af 20,000 R:dr. Jag förstår verkligen ej ett sådant resonnement, och anser mig åtminstone haft skäl att begära, innan jag blindt antager Utskottets tro, att åtgärden varit något bättre motiverad. Jag betvivlar visst icke, att Utrikesministern kan draga sig fram ett år med det belopp, som här är föreslaget, då han möjligen kan hafva besparingar å någon annan post i hufvudtiteln att tillgripa; men jag kan icke derför tillstyrka en så litet motiverad nedsättning, utan anhåller, äfven i denna punkt, om bifall till Kongl. Maj:ts Proposition och förenar mig med dem, som yrkat afslag å Stats-Utskottets förslag. Jag gör detta så mycket heldre, som jag är öfvertygad, att den man, som nu visat sig så villig att gå Representationens önsknings till mötes, att han föreslagit en större nedsättning, än man för ett år sedan ansåg sig kunna påyrka, äfven framdeles skall sjelfnamt göra de besparingar i sitt departement, som äro möjliga.

Herr Montgomery-Cederhjelm: Man har förut sagt, att motiveringen är för lång, nu att den är för kort. Jag tror, att man icke får fästa sig för mycket härvid, i synnerhet vid Stats-Utskottets Utlåtanden, hvilka behandla en så stor mängd af anslagsfrågor.

I afseende å sjelfva saken får jag protestera emot den här yttrade äsigtan, att det vore ett knus att göra den af Utskottet föreslagna nedsättningen af Tredje Hufvudtiteln. Anser man denna besparing vara en småsak, så vet jag sannerligen knappast något i hela statsregleringen, som är värdt att tala om, ty högst få af de besparingar, som af Utskottet äro föreslagna, gå till detta belopp.

Jag får äfven förklara, att det ingalunda varit Utskottets mening att bestrida Kongl. Maj:t Dess grundlagsenliga rätt att röra sig inom anslaget, på sätt Kongl. Maj:t för godt finner.

Jag upprepar min anhållan om bifall till Utskottets Utlåtande.

Hans Exellens Herr Grefve Manderström: Jag anser mig icke behöfva vidlyftigt till besvarande upptaga de anmärkningar, som blifvit framställda; men likväl är det några, som jag vill bemöta.

Den förste talaren anförde den förändrade politiska ställningen som ett skäl för nedsättning af anslagen till Tredje Hufvudtiteln.

Riksd. Prot. 1868. 1 Afd. 2 Band.

Att denna ställning undergått och fortfarande kommer att undergå skiftningar, är obestriddigt; men att dessa kunna föranleda till någon nedsättning i dessa anslag, tror jag icke. Samme talare yttrade, att de förändringar, som Stats-Utskottet föreslagit, vore ganska ringa. Det beror på det relativa begrepp, man gör sig härom. Den nedsättning, som Kongl. Maj:t föreslagit, och som skulle vidtaga i män af innehafvarnes afgång, utgör $\frac{1}{2}$ af nuvarande anslaget; den, som Utskottet föreslagit, utgör $\frac{1}{4}$ af detta anslag, och denna skillnad kan jag för min del icke finna så ringa.

Vi hafva äfven hört upprepas hvad som förut är många gånger sagdt, nemligen den uraktlåtenhet hvartill vår diplomati i utlandet gör sig skyldig genom att icke till vederläggning upptaga alla de tidningsartiklar, som vanställa våra inhemska förhållanden. Härmed är det icke så lätt, som man i allmänhet föreställer sig, och jag kan åberopa min egen erfarenhet, hvilken, som jag förut haft äran nämna, är grundad på en temligen långvarig anställning på den diplomatiska banan. Mer än en gång har det under denna tid händt mig, att jag i utländska blad fått läsa en nyhet om Sverige, som jag samnerligen icke vetat, om den varit sann eller ej; och att under sådana förhållanden skynda fram med en vederläggning, som icke på tillförlitliga fakta kan stödjas, är åtminstone för en diplomat icke passande. Skrifver han då först hem för att få närmare upplysning, är saken vanligen redan vederlagd i Svenska tidningar, innan han hinner få svar. Dessutom måste vi påminna oss, att dessa artiklar, som här uppväcka så stort intresse, icke göra det i samma grad i det land, der de synas. Mången gång läsas de med någon uppmärksamhet; ofta alldeles icke. Äfven torde hvar och en, som haft med pressen att göra, få medgifva, att det icke är så lätt att få en tidning att intaga vederläggning af en artikel, som förekommit i dess spalter. Jag kan af egen erfarenhet intyga, att flere gånger, då jag velat införa vederläggningar i Fransyska tidningar, har det mött stora svårigheter. Att införa vederläggningen i en annan tidning tjenar ej mycket till, ty i allmänhet har hvarje tidning sin krets af läsare, och då ger man genom detta sätt att gå till väga blott större spridning åt den falska nyheten. En stor försigtighet måste dock iakttagas vid dessa tillfällen, ty ett polemiserande mellan diplomaten och pressen skulle lemna den sednare alltför stort öfvertag i den stora mängdens ögon.

En talare har åberopat den reservation han afgifvit, hvilken äsyftar en förhöjning i anslaget för att kunna bereda en skiljsmessa mellan minister- och generalkonsuls-platzerna i Förenta Staterna. Denna sammanställning, hvars ändamålsenlighet jag icke vill försvara, härleder sig från den af en annan talare åberopade nedsättning som egde rum vid 1840 års riksdag. Utrikes-departementets inkomster blefvo då så reducerade, att Kongl. Maj:t måste med de medel, som stodo till Dess förfogande, underlätta utgifterna för Tredje Hufvudtiteln, och därför blefvo några diplomater tillika anställda som generalkonsuler och singo från handels- och sjöfartsfonden ett nödigt tillskott i sina anslag.

Jag medger, att denna anordning icke är ändamålsenlig, och att det vore önskligt, att man icke endast i Washington utan äfven på andra ställen kunde göra en förändring. I Förenta Staterna är dock otvifvelaktigt denna förändring af största vikt, och jag erkänner, att en särskild

generalkonsul der är af behovet påkallad; men Kongl. Maj:t har dock icke ansett sig vid denna riksdag, då nedsättning är begärd, böra göra någon framställning om förhöjning af anslaget. Om emellertid Riksdagen vill bevilja detta anslag, så har jag från min ståndpunkt ingenting deremot, och jag skall fästa Kongl. Maj:ts uppmärksamhet härpå, för att till en följande riksdag inkomma med ett förslag i denna syftning.

Jag slutar med att upprepa mitt yrkande om bifall till Kongl. Maj:ts nädiga Proposition.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats dels bifall till Stats-Utskottets ifrågavarande hemställan oförändrad; dels af Herr Wallenberg bifall till samma hemställan med de förändringar, att anslaget till ministerstaten förhöjdes ifrån 306,200 R:dr till 314,670 R:dr, samt att orden: »i enlighet med den på bilagda tabell litt. B. grundade beräkning» uteslötos; och dels slutligen, att Utskottets hemställan, för så vidt den skiljde sig från Kongl. Maj:ts nädiga framställning i ämnet, måtte afslås och samma framställning bifallas.

Härefter gjordes först proposition på bifall till Stats-Utskottets förevarande hemställan, hvarvid svarades många nej, blandade med ja, sedermera proposition på bifall till samma hemställan med de af Herr Wallenberg föreslagna förändringar, då svaren utföllö med många nej jemte åtskilliga ja, och slutligen proposition på afslag ä Utskottets hemställan, i hvad den skiljde sig från Kongl. Maj:ts framställning, och bifall till samma framställning, hvilken proposition besvarades med många ja, blandade med nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Herr Montgomery-Cederhjelm begärde votering.

Efter förmälan, det Kammaren egde att bestämma, hvilketdera af de öfriga yrkandena skulle intagas i kontrapositionen vid den blifvande voteringen, hemställde Herr Grefven och Talmannen, att bifall till Utskottets hemställan oförändrad skulle utgöra kontrapositionen, och, då dervid svarades många ja jemte åtskilliga nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Uppsattes och justerades följande voteringsproposition:

Den, som vill, att Kammaren, med afslag ä Stats-Utskottets i momentet A. af Utlåtandet N:o 27 gjorda hemställan, i hvad densamma skiljer sig från Kongl. Maj:ts nädiga framställning i ämnet, skall bifalla samma framställning, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifaller Kammaren Stats-Utskottets ifrågavarande hemställan.

Sedan voteringspropositionen blifvit anslagen, verkställdes omröstningen; och befunnos vid dess slut rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—55;

Nej—36.

Mom. b.

Hans Excellens Herr Grefve Manderström: Att anledningar kunna förelämnas att vidtaga förändringar i 1845 års reglemente, vill jag icke bestrida, och jag har länge varit betänkt på att framlägga förslag till ett nytt ministerreglemente, hvaruti alla dithörande beslut skulle komma att kodifieras. Det är naturligt, att ett allmänt stadgande i fråga om de förmåner, som vid tjänstledighet äro de diplomatiska embetsmännen förunnade, icke kan medföra lika fördelar för alla. Då en minister från Köpenhamn endast behöfver använda ett par dagar till resan hem, ätgär för en resa från Konstantinopel mångdubbelt längre tid. En minister i Berlin, som erhåller tre månaders tjänstledighet, kan tillbringa nästan hela denna tid i fäderneslandet, då deremot för ministern i Washington, om han erhåller lika lång permission, ätgär nära nog hälften af denna tid för resan fram och åter. Man måste också taga i betraktande, att en minister under en så kort tids tjänstledighet icke kan borttaga en mängd utgifter i och för sitt hus; han kan icke säga upp sin väning, icke sälja sina hästar m. m. Bland de anmärkningar, som äro gjorda, är äfven den, att dessa ministrar icke känna till sitt eget land och dess förhållanden så noga som de borde. Det säkraste sättet att afhjälpa denna olägenhet är att sätta dem i tillfälle, att ej alltför sällan tillbringa någon tid hemma. Under sådana förhållanden vore det hårdt, om detta för dem skulle medföra en fördyrad lefnadskostnad. Det är en annan omständighet, på hvilken man icke fästat tillräcklig uppmärksamhet. Man har sig angeläget att framhålla det angenäma och lysande i dessa befattningar; men man lemnar skuggorna i bakgrunden, och att sådana finnas är temligen gifvet. Jag vill blott tala om den större osäkerheten att längre tid på sin plats bibehållas, som alltid åtföljer denna bana, hvilken stundom redan vid yngre år blir för alltid afbruten genom omständigheter, hvilka icke drabba den inom eget land anställde embetsmannen. En diplomatisk tjänsteman är endast anställd på förordnande och kan, utan att hafva begått något tjänstefel, derifrån skiljas. Man får icke heller lemna ur sigte, att denna tjänsteman lefver i en verklig om ock frivillig landsflykt. Han måste afsäga sig underhållandet af vänskaps- och släktskapsförhållanden i fäderneslandet, och om han har barn, måste han se dem blifva främlingar för sitt eget land, då de uppfostras i utlandet.

Jag hemställer, om icke detta är olägenheter, som böra tagas i betraktande. Jag tror, att man gör rättast att till Kongl. Maj:t öfverlemnas att ordna dessa angelägenheter, men jag vill icke neka, att förändrade förhållanden och i synnerhet snabbare kommunikationer påfordra förändringar, hvarpå jag icke skall underlåta att fästa Kongl. Maj:ts uppmärksamhet. Att Riksdagen skulle taga initiativet i detta fall, tillåter jag mig afstyrka och får alltså anhålla, att Utskottets förslag i denna punkt måtte afslås.

Friherre Beck-Friis: Jag har reserverat mig mot Utskottets Utlåtande i denna punkt och anser mig efter Hans Excellens Utrikes-statsministerns nyss afgifna yttrande hafva ännu större skäl att yrka afslag å densamma.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes först proposition på bifall till Utskottets hemställan, hvarvid svarades många nej jemte några ja, och sedermera proposition på afslag derå, då svaren utföllo med många ja jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Anmälades och bordlades:

Banko-Utskottets Utlåtanden:

N:o 3, i fråga om användandet af den sedan 1866 års början upplupna bankovinst;

N:o 4, i fråga om afskrifning af ett vid Lånekontoret i Wisby balanserad lån, tillhörande statslånefonden;

N:o 5, i fråga om afskrifning af en vid Lånekontoret i Göteborg balanserad öfverränta, tillhörande statslånefonden;

N:o 6, i fråga om afskrifning af tvänne från Riksbanken utgifna så kallade odlingslån;

N:o 7, i fråga om afskrifning af Bankens återstående fordringar i Ryttmästaren C. W. Hammarskjölds och Bruksegaren C. G. Johanssons konkurser;

N:o 8, angående afskrifning af Bankens fordran hos Gravören J. E. Åkerbergs konkursmassa;

samt nedannämnda, från Andra Kammaren ankomna protokollsutdrag, nemligen:

N:o 142, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts Betänkande N:o 5, i anledning af motioner angående ändringar i Kongl. Förordningen den 1 April 1843 rörande prestval;

N:o 149, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 15, med anledning af Herr S. Rosenbergs motion om underdånig framställning till Kongl. Maj:t, att arfvode till löntagande riksdagsman för vikaries aflönande icke må af statsmedel utbetalas;

N:o 150, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 21, angående Herr Johannes Anderssons från Elfsborgs län motion om indragning af Öfveringeniörstjensten vid General-landtmäterikontoret samt om förändrad arbetsordning för nämnda embetsverk;

N:o 151, med delgifvande af Kammarens beslut i anledning af dess Tillfälliga Utskotts Betänkande N:o 24, öfver motioner af Herr J. A. Åstrand (N:is 255 och 256) och af Herr Johan Erickzon (N:o 296) angående åtgärder till jagtens fredande, för så vidt beslutet rörde Herr Åstrands motioner; samt

N:o 152. med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 25. med anledning af väckt förslag om förändring i nu gällande Jagtstadga.

Kammaren åtskiljdes kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Måndagen den 9 Mars 1868.

Kammaren sammanträdde kl. 6 e. m.

Justerades ett protokollsutdrag för sammanträdet å förmiddagen.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 29 sistlidne Februari och 2 dennes bordlagda Utlåtande N:o 28, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens Fjerde Hufvudtitel.

1:sta—6:te punkterna.

Biföllos.

7:de punkten.

Grefve Mörner, Carl Göran: Hade här varit fråga endast om en teknisk sak, skulle jag ej hafva vågat inleda diskussion i ämnet, men som det synes mig vara en helt enkel formfråga, som nu är å bane, hvilken hvar och en kan förstå, har jag icke tvekat att begära ordet.

Enligt hvad af det vid den Kongl. Propositionen bilagda Statsrådsprotokoll inhemtas, har den tillökning af 8,100 R:dr, som vid sista riksdagen beviljades i det för Wermlands fältjägarregementes öfningar förut varande anslag af 5,100 R:dr, icke befunnits tillräcklig för att bestrida kostnaderna för den utvidgade vapenöfning, som åsyftades. I anledning häraf har Kongl. Maj:t nu hemställt, att detta anslagsbelopp måtte sammanföras med anslaget till indelta arméens vapenöfningar, under tillkännagifvande att den befarade bristen skulle derigenom blifva afhjelpat utan behof af förökadt anslag. Jag kan sannerligen icke fatta sammanhanget i detta resonemang. Enahanda beräkning ligger till grund för beräkning af kostnaderna vid indelta arméens och Wermlands fältjägarregementes möten, och någon ökad tillgång uppkommer således icke genom sammanslagning af de båda anslagen, då intetdera utgör förslagsanslag. Sammanslagning af två särskilda summor utgör nemligen icke en större kvantitet än som i de två summorna innefattas. Fördelen af sammanslagningen i syfte att vinna en ökad tillgång är således svår att finna, hvaremot den olägenhet, som deraf följer, förefaller mig temligen tydlig. Följden måste nemligen blifva oreda och ökad svårighet att få ett klart begrepp om hvad som åtgått särskildt för den indelta arméens vapenöfningar eller för den värfvade arméens. En uträkning i detta afseende måste blifva ganska krånglig och Riksdagen ännu mindre hädanefter, än hittills, kunna med lätthet erhålla en klar öfverblick öfver ställningen och om kostnaderna för de olika delarne af arméen. Jag kan dessutom icke finna något skäl hvarföre ej ett särskildt anslag för detta regementes vapenöfningar kan bibehållas lika väl som för fortifikationen, hvilken är i åtnjutande af ett sådant anslag. Den väsendtliga skiljaktigheten förekommer dock härvid, att anslaget till fortifikationen är ett reservationsanslag, då deremot de medel, som för ifrågavarande ändamål blifvit beviljade af Wermlands fältjägarregemente, äro sammanförda med det anslag, som till regementet i dess helhet utgår. Om derföre under något år besparingar skulle uppstå å anslaget till exercisöfningar, möter ej hinder att på annat sätt använda den till regementets fördel, men då det beror på Kongl. Maj:t att härom bestämma, kan denna olikhet af Kongl. Maj:t undanrödjas, utan att Riksdagen behöfver derom förordna.

Bland de poster, som blifvit föreslagna att öfverföras på anslaget till indelta arméens vapenöfningar, förekom ock de under anslaget till nämnda regemente inbegripna medel, hvilka blifvit afsedda till arfvoden åt regementets skarpskyttar. Om också något skäl skulle förefinnas till sammanförande af anslagen för öfningarne, emedan portionsprisen kunna å olika orter blifva ganska olika, så synes mig deremot intet tala för en sådan åtgärds vidtagande i afseende på arfvodet till skarpskyttarne. Det förefaller mig lämpligast, att detta arfvode bibehåller sin plats och ingår i den till regementet anslagna summan. Med anledning häraf och med afseende derå, att ifrågavarande anslag utgår till en värfvad trupp, synes detsamma mig icke böra upptagas under rubriken *indelta arméens vapenöfningar*; och hemställer jag derföre om afslag å Utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Montgomery-Cederhjelms: I likhet med den föregående

de värde talaren anser äfven jag, att den fråga, som nu sysselsätter oss, icke har någon betydelse i tekniskt hänseende, utan tror jag att den är helt och hållet af ekonomisk natur. Anslaget för Wermlands fältjägare-regementes öfningar utgick ursprungligen icke med högre belopp än 5,100 R:dr, men i anledning af Kongl. Maj:ts nädiga Proposition vid sistlidna riksdag, som redogjorde för behovet af fältjägare-korpens fullständigare vapenöfvande, blef detsamma då tillökadt med 8,100 R:dr. Ehuru till följd af de stegrade priser å alla lifsförnödenheter, som under tiden inträdt, nyssnämnda anslag under nu rådande förhållanden visat sig vara otillräckligt, har Kongl. Maj:t likväl icke ansett sig hafva skäl att hos Riksdagen göra framställning om förökadt anslag, utan har Kongl. Maj:t trott sig kunna vinna det äsyftade ändamålet, derigenom att ifrågavarande anslag sammanfördes med det, hvarifrån kostnaderna för indelta arméens vapenöfningar bestridas. Den anordning Kongl. Maj:t sålunda föreslagit, erbjuder inga svårigheter för den, som af statistiskt intresse önskar att kunna skilja emellan kostnaderna för värfvade och indelta arméen. Och då några olägenheter sålunda icke synas böra uppkomma genom den föreslagna åtgärden, men fördelen deraf är uppenbar, yrkar jag bifall till Stats-Utskottets Betänkande.

Herr Björnstjerna: Då ifrågavarande till Wermlands fältjägare-regementes öfningar beviljade anslag visat sig vara för det afsedda ändamålet otillräckligt, hade det visserligen varit enklast och kanske äfven rättast, om Kongl. Maj:t i sin nädiga Proposition äskat förhöjning i detta anslag; men Kongl. Maj:t ansåg likväl lämpligare att föreslå en öfverflyttning af anslaget till det för indelta arméens vapenöfningar beviljade, hvarigenom den uppkommande olägenheten kunde utan ytterligare anslagsförhöjning afhjelpas.

Uti den vid sistlidna riksdag i ämnet aflåtna nädiga Proposition ingick Kongl. Maj:t, i sammanhang med då äskad anslagsförhöjning, uti en fullständig beräkning af kostnaderna för fältjägarnes sammandragning och underhåll under mötestiden, och skulle, enligt denna beräkning, det då begärda anslaget vara tillräckligt. Denna kalkyl var grundad på medelpriset under de tio nästförutgångna åren, af hvilka åtskilliga varit anmärkningsvärda för låga markegångspriser. Men då prisen på alla lifsförnödenheter stigit till en betydlig grad, kan det anslag, som grundade sig på denna kalkyl, numera icke vara tillräckligt. För att under alla förhållanden vara säker på att hafva erforderliga medel till dessa öfningar, borde ett förslagsanslag för ändamålet vara beviljadt; men då sådant icke finnes, har man, för att undvika någon särskild anslagstillökning, icke någon annan utväg än den af Kongl. Maj:t nu föreslagna. Derigenom att ifrågavarande anslag sammanslås med anslaget för indelta arméens vapenöfningar, kan en jemkning af portionerna för de särskilda regementena ske, ty de låga prisen å några orter utjemna de höga å andra. En sådan åtgärd kan icke försaka någon svårighet för den, som af statistiskt intresse skulle önska taga kännedom om förhållandet emellan kostnaden för Wermlands fältjägare-regementes och den indelta arméens öfningar; ty räkningar uppgöras från hvarje regemente och insändas till Arméförvaltningen. Skulle åter det af Kongl. Maj:t framställda förslag icke af Riksdagen antagas, måste,

i saknad af tillräckligt antal portioner, tiden för ifrågavarande öfningar betydligt afkortas, hvilket skulle motverka det ändamål man med dessa öfningar eftersträfvat: soldatens vapenöfning.

På grund af hvad jag sålunda anfört yrkar jag bifall till Stats-Utskottets Utlåtande i denna punkt.

Grefve Hamilton, Henning: Den fråga, som här blifvit bragt å bane, är icke af någon vigt, då anslaget för arméens vapenöfningar blir oförändradt, antingen Kongl. Maj:ts förslag antages eller icke.

Det är möjligt, att då ifrågavarande anslag sammanslås med det för den indelta arméens öfningar, Wermlands fältjägerregemente kan komma att för sina öfningar erhålla något mera, än hvad som under vanliga förhållanden kan påräknas. Denna fördel skulle likväl vinnas på bekostnad af anslaget för den indelta arméens vapenöfningar, hvilket anslag jag tror är snarare för litet än för stort. Men detta oakadt och ehuru Kongl. Maj:t har, såsom vi få se längre fram i detta Betänkande, för innevarande år beslutat en inskränkning i den indelta arméens vapenöfningar och föreslagit att af det därför beviljade anslag en del skulle användas för annat ändamål, tror jag likväl att den nu föreslagna åtgärden i detta afseende icke skulle medföra någon synnerlig olägenhet, då summan, som är i fråga, icke är särdeles stor.

Deremot anser jag, att den föreslagna sammanföringen af anslagen skulle, på sätt den förste värde talaren äfven påpekat, medföra en oordning i räkenskaperna, enär det anslag, som beviljades för Wermlands fältjägerregemente, skulle i staten upptagas som ett anslag för den indelta arméens vapenöfningar, och man svårligen skulle komma att tänka på att under denna rubrik erhålla upplysning om kostnaden för Wermlands fältjägerregementes öfningar. Rubriken borde i så fall heta: indelta arméens och Wermlands fältjägerregementes öfningar.

Vidare ber jag att få erinra, att enär ifrågavarande anslag beviljades vid sistlidna riksdag, man icke gerna kan på förhand med säkerhet bestämma, huruvida det kommer att blifva för ändamålet tillräckligt eller icke, äfvensom att den anförda omständigheten, att priset å lifsförnödenheter stigit, icke blott gäller detta, utan äfven alla anslag, på hvilka dylika priser kunna hafva inflytande. Då härtill kommer, att arméen skall omorganiseras eller åtminstone väsendtliga förändringar dermed vidtagas, samt vi således icke veta, huruvida anslagen till det ena eller andra vapnet komma att reduceras eller ej, får jag, på grund af hvad jag sålunda anfört, yrka afslag å Utskottets Betänkande i denna punkt.

Grefve Mörner, Carl Göran: Med anledning af hvad en föregående talare anfört, anhåller jag att få erinra, att verkan af det vid sista riksdagen beviljade högre anslaget ej ännu kunnat erfaras, emedan detta anslag först med ingången af detta år blifvit disponibelt. Jag vet för öfrigt icke något som hindrar att i förevarande afseende gå samma väg som af Kongl. Maj:t och Riksdagen följts besträffande åtskilliga andra anslag. I detta afseende kan jag åberopa de ändringar, som blifvit vidtagna beträffande anslaget för underhåll af artilleriets och pontonierbataljonens samt värfvade kavalleriets hästar, hvilket anslags rubrik

tillökats i samma mån, som anslaget utsträckt till nya föremål. Jag vet icke något hinder för att, då man nödvändigt vill göra en ändring, de nu antydda exemplen följas och att ändringen verkställas så, att bestämdt uttryckes i hvad afseende förändringen blifvit viddagen. I detta afseende synes mig lämpligaste sättet att gå till väga vara, att rubriken för det anslag, med hvilket man har för afsigt att sammanslå de ifrågavarande posterna ändras. I händelse sammanslagningen verkställs, torde således rubriken böra blifva: «*Indelta arméens och Wernlands fältjägareregementes vapenöfningar*» och yrkar jag att Kammaren måtte besluta en sålunda förändrad lydelse af rubriken.

Herr af Klint: Det förefaller mig nästan som om de talare, hvilka här uppträdt emot Utskottets förslag, icke riktigt tänkt sig in i frågan. Deras hufvudsakligaste skäl för vägrande af bifall till förslaget synes vara föreställningen, att det skulle genom dess antagande blifva svårt att särskilja kostnaderna för den indelta och den värfvade arméens vapenöfningar. Ingen svårighet förefinnes dock i detta afseendet, ty hvarje regemente redovisar, särskildt för sig, för de medel, som till regementets vapenöfningar blifvit använda. Jag fruktar dessutom, att desse värde talare föreställa sig, att den värfvade arméen, förutom Wernlands fältjägare-regemente, åtnjuter några särskilda anslag för vapenöfningarne. Så är dock ej förhållandet. Det är för närvarande endast för Wernlands fältjägare-regementes vapenöfningar, som särskildt anslag i Riks-staten upptages.

Det är verkligen besynnerligt, att man velat klandra åtgärder, som blifvit viddagna uppenbart i afsigt att minska kostnaderna. Likasom en föregående talare anser äfven jag Regeringen hafva varit full befogad att äska ett anslag, ökad i proportion efter utvidgningen af tiden för vapenöfningarne, men då Regeringen sökt att förskaffa medel för bestridande af dessa större kostnader inom det redan befintliga anslaget, kan jag icke finna, att den derigenom gjort sig förtjent af något klander.

En talare har yttrat, att då Regeringen innevarande år inskränker arméens vapenöfningar, det vore likgiltigt, om anslaget öfverfördes eller bibehölles sådant det nu är. I anledning deraf vill jag endast erinra, att inskränkningen afser innevarande år, men det ifrågasatta anslaget det nästinstundande. Den gjorda anmärkningen torde således af sig sjelf förfalla.

Jag kan icke finna annat, än att Utskottet handlat fullkomligt riktigt, då det tillstyrkt bifall till Kongl. Maj:ts Proposition, och anhåller derföre att Utskottets hemställan måtte af Kammaren godkännas.

Friherre Beck-Friis: Jag är hufvudsakligen förekommen af den siste talaren, men kan dock ej underlåta att tillägga några ord. Man har klandrat, att Regeringen föreslagit den ifrågavarande sammanföringen af anslagen till Wernlands fältjägare-regemente. Detta regemente företer dock en större likhet med den indelta än med den värfvade arméen, synnerligen deruti att det åtnjuter särskildt anslag till sina vapenöfningar. Det har nu visat sig, att kostnaderna för dessa öfningar icke kunna bestridas med för handen varande anslag, på sätt det nu ut-

går i särskilda poster. Deremot har man trott, att genom den ifrågasatta sammanslagningen ändamålet skulle vinnas utan några ökade kostnader; och som denna sammanslagning, enligt min uppfattning, ej kan komma att medföra någon olägenhet, yrkar jag bifall till Utskottets hemställan.

Herr Hazelius: Till stöd för yrkandet om bifall till Utskottets förslag vill jag återropa samma skäl som den siste talaren. Wermlands fältjägare-regemente är visserligen till namnet värfvadt, men delar ej med andra värfvade regementen den vanliga skyldigheten att fullgöra en längre garnisonstjenstgöring. Tvärtom står Wermlands fältjägare-regemente, just till följd af den kortare tjenstgöringstiden, vida närmare den indelta arméen, än till de värfvade gardes-regementena. Det är väl ock egentligen tjenstgöringens längd och beskaffenhet, som angifver ett regementes karakter mera, än om det är hvad man vanligen kallar värfvadt eller icke; och då i detta afseende Wermlands fältjägare-regemente lämpligare kan sammanställas med den indelta arméen än med den värfvade, bör också det ifrågavarande anslaget rätteligen hänföras under den rubrik Utskottet föreslagit. Vill man veta hvad de i landsorten förlagda truppernas vapenöfningar kosta, bör Wermlands fältjägars vapenöfningar rättare finnas der, än i sammanhang med de värfvade garnisonsregementenas.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Grefve Mörner: En föregående talare yttrade och en annan upprepede sedermera, att Wermlands fältjägare-regemente vore den enda trupp inom värfvade arméen, som åtnjöte särskildt anslag till sina öfningar. Vi behöfva dock endast slå upp nästa sida af Betänkandet för att finna en vederläggning af detta påståendet. Der talas om ett anslag till Ingeniörkorpens praktiska öfningar, hvilket anslag Kongl. Maj:t önskat måtte förhöjas med 2,500 R:dr.

En annan talare trodde sig finna en större likhet emellan Wermlands fältjägare-regemente och den indelta än emellan detta regemente och den värfvade arméen. Jag märkte dock ej, att något annat skäl härför anfördes, än att regementet icke ligger i ständig garnison. Jag hade icke trott, att garnisonstjenstgöringen var kriteriet på ett värfvadt regemente. En väsendtligare skillnad emellan en värfvad och en indelt soldat är den, att då den förstnämnde är anställd för viss tid och, sedan han uttjenat sin kapitulation, är fri, tjenar åter den indelta soldaten för lifstid, eller så länge han är tjensteduglig. Intet hinder förefinnes heller för den ifrågavarande truppens förläggande i garnison, derest medel till dess underhåll anvisas; och den har också verkligen gjort garnisonstjenst under en sommar på Waxholms fästning. Den fullgjorde sin tjenstgöring på ett tillfredsställande sätt; och det länder regementet till icke ringa heder, att vid kallelsen till uppbrott ingen enda man af de inkallade underlät att inställa sig, ehuru de voro spridda på vidt skiljda orter i landet. Jag tror detta vara en trupp, som förtjenar att behandlas väl.

Det förslag jag framställt äsyftar endast att åstadkomma reda och underlätta bedömandet af det belopp, hvartill kostnaderna för hvarje sär-

skildt slag af trupper uppgå. Jag finner mig således föranlåten att fortfarande vidhålla mitt förut gjorda yrkande om förändrad benämning å anslaget.

Grefve Hamilton: Såsom jag redan nämnt anser jag det vara olämpligt att uppföra detta anslag under rubriken indelta arméens vapenöfningar; men då jag anser denna fråga icke vara af någon vigt, utan att den endast är en ordningsfråga, vill jag, om de af mig påpekade olägenheter kunna afhjelpas genom en förändring af rubriken, förena mig med Grefve Mörner.

Herr af Klint: En föregående talare yttrade, att jag skulle hafva sagt, att Wermlands fältjägare-regemente vore det enda värfvade regemente, som hade särskildt anslag till sina öfningar, och bad han mig läsa nästa sida i Betänkandet.

Jag tror emellertid att, om den värde talaren velat se frågan ur samma synpunkt som jag, han skulle finna att hvad vi mena med arméens vapenöfningar icke kan sammanblandas med de praktiska öfningar, som genikorpsen har.

Friherre von Otter: Då jag är öfvertygad om, att någon olägenhet af den föreslagna sammanföringen icke skall uppkomma, yrkar jag bifall till Utskottets förslag i denna punkt.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till Utskottets förevarande hemställan och dels af Grefve Mörner bifall till samma hemställan, med det tillägg att anslaget rubrik skulle lyda sålunda: »Indelta arméens och Wermlands fältjägare-regementes vapenöfningar»; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till Utskottets hemställan utan något tillägg och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

8:de—12:te punkterna.

Biföllos.

Härefter anmälde sig och yttrade:

Grefve Hamilton, Henning: Uti nästa punkt af Utskottets Utlatande äro de der förekommande fyra momenten af den beskaffenhet, att, om de under litt. a) och b) af Kammaren bifallas, momentet under litt. d) äfven måste bifallas. Jag får därför föreslä, att momentet under litt. d) måtte först föredragas, på det att, om detta bifalles, Kammaren sedermera må obehindradt kunna fatta sitt beslut i afseende på de öfriga momenten.

Sedan Kammararen, på gjord proposition, till detta förslag lemnat bifall, föredrogs:

13:de punkten.

Mom. d.

Herr Björnstjerna: Jag har emot denna punkt i Utskottets Ut-lätande reserverat mig af skäl, som finnas i min reservation anförda, men jag vill dock något närmare utveckla dessa skäl.

Den af Kongl. Maj:t tillsatta befästningskomité afslutade sina arbeten så sent, att, innan komitéens underdaniga betänkande hann att till Kongl. Maj:t inkomma, Riksdagen nalkades sin början. Då komitéens arbeten voro af en sådan omfattning, att de erfordrade en tid af fyra månader, kunde Departements-chefen på den korta tid, som återstod intill början af Riksdagens sammanträde, icke hinna att bereda frågan till underdanig föredragning, hvarför ock någon Kongl. Proposition icke kunnat till Riksdagen öfverlemnas. Vid sådant förhållande anser jag, att man ej kan eller får stödja de anslag, som komma att beviljas för befästningsarbetenas fortsättande, på komitéens utlätande, utan att man i stället, på sätt Kongl. Maj:t föreslagit, bör för ändamålet bevilja en rund summa, hvarigenom Departements-chefen, sedan han haft tillfälle att taga närmare kännedom om komitéens betänkande, sättes i tillfälle att till Kongl. Maj:t inkomma med förslag om fördelning af denna summa på de särskilda arbetena. Ett annat viktigt skäl förefinnes att antaga Kongl. Maj:ts förslag. För den som läst komitéens arbeten, är det ej obekant, att vid Waxholm pågå för närvarande åtskilliga arbeten för befästandet af inloppet till Stockholm. Men förhållanden kunna inträffa, som göra det nödvändigt att påskynda dessa arbeten, och då kan Kongl. Maj:t, om anslaget är beviljadt i rund summa, använda en större del deraf på detta ställe. Mig synes således att det vore mest praktiskt att, såsom Kongl. Maj:t äskat, ställa till dess disposition en viss summa utan att fördela densamma.

Deremot tror jag att, derest Riksdagen företoge en dylik fördelning, Riksdagen skulle nödgas ingå i bedömande, om den ena eller andra fästningen skulle anläggas, eller om det ena eller andra fästningsarbetet skulle företagas. Detta vore enligt min tanke förenadt med många svårigheter och skulle i så fall ansvaret komma att hvilat på dem som beviljade anslagen.

Då slutligen sistlidne Riksdag hos Kongl. Maj:t gjorde hemställan om tillsättande af en komité och denna äfven tillsattes, samt det är antagligt att denna komité kommer att använda den summa, som för befästningsarbetena beviljas, yrkar jag bifall till den af Kongl. Maj:t gjorda framställning, att en rund summa af 231,400 R:dr må för ifrågavarande ändamål ställas till Kongl. Maj:ts disposition.

Friherre Beck-Friis: Jag vill endast tillkännagifva, att, ehuru jag icke blifvit i Betänkandet antecknad såsom reservant emot Utskottets förslag i denna punkt, jag icke kunnit gilla majoritetens mening, utan nu anmäler min reservation och instämmer i Herr Björnstjernas yttrande.

Herr Montgomery-Cederhjelm: Ehuru det nu egentligen är fråga om endast Utskottets hemställan under mom. d), torde det blifva svårt att behandla denna punkt utan att i diskussionen äfven vidröra de föregående.

Kongl. Maj:t har i sin Proposition begärt följande anslag: för fortsättande af Carlsborgs fästningsbyggnad 66,000 R:dr — Skansen vid Oxdjupet eller Fredriksborgs sund 87,400 R:dr — Skansen vid Hästholmen 54,000 R:dr — och försänkningen derstädes 24,000 R:dr. Men jemte det att i Propositionen förekomma bestämda siffror å de för hvarje fästning äskade anslagsbeloppen, hemställer Kongl. Maj:t, att hela summan måtte i ett anslag beviljas och ställas till hans disposition. I Stats-Utskottet fästade man mycken uppmärksamhet dervid, att det anslag, som blifvit äskadt för fortsättande af fästningsbyggnadsarbetet vid Carlsborg, skulle kunna användas till beredande af arbetsförtjenst åt de der förlagda kompanier, tillhörande kronoarbetserkorpser, äfvensom åt disciplinkompaniet vid Borghamn. Detta skäl verkade mest för bifall till Propositionen, i hvad den afsåg anslag till Carlsborg. Sedan förekom frågan om anslag till Waxholms fästning, der äfven ett kompani af kronoarbetserkorpser är förlagdt, och som, derest ej på detta sätt arbetstillfälle kunde beredas, skulle falla fängvården till last. Man ansåg denna omständighet äfven här vid lag böra tagas i betraktande, och anslaget beviljades äfven till denna fästning. Deremot afslog Utskottet Kongl. Maj:ts hemställan om anslag till befästningarne och försänkningarne vid Hästholmen. Såsom anledning att afslå Propositionen rörande samtliga anslagssummorna anfördes, att befästningskomitéen redan sammanträdt, men att dess förslag ej ännu blifvit till Kongl. Maj:t ingifvet och pröfvadt, samt att således någon bestämd plan för framtiden icke vore uppgjord beträffande fästningsarbetena, hvilka, innan så skett, derföre ej heller borde fullföljas. Emellertid gick man in på att bevilja anslagen till Carlsborg och Waxholm af nyss anförda skäl, och då tillika upplystes att de arbeten, som voro afsedda att utföras under den närmaste tiden, skulle komma att ingä uti framtidsplanen. Svårt är emellertid att säga, om ens förenämnda två anslag blifvit beviljade, i fall summorna, utan någon bestämmelse om deras användning, skulle i deras helhet ställas till Kongl. Maj:ts disposition. Visserligen vinnes det äsyftade ändamålet, i afseende å dispositionsrätten, genom en förändring i förslaget under litt d); men vill man ej bifalla mera än hvad Utskottet projekterat under litt a) och b), så synes det mig icke vara nödigt att göra någon sådan förändring. Hvad Kongl. Maj:t i dessa afseenden äskat, har blifvit beviljadt; och det torde ej kunna ifrågasättas, att anslagen kunde komma att användas på annat sätt än Kongl. Maj:t sjelf i Propositionen angifvit.

Jag tror det vara både en rättighet och en pligt för Representationen att göra sig reda för, hur anslagssummorna användas. För min del har jag trott mig finna, att det icke är så brådt med fästningsarbetena vid Carlskrona: och jag ansåg derföre att med anslagen härför kunde anstå tills vidare och till dess Staten erhöle bättre resurser. Som jag endast vill bifalla de anslag, som förekomma under litt. a) och b), hemställer jag att Utskottets förslag i nu föredragna momentet måtte af Kammaren godkännas.

Herr Wærn: Man har här påstått, att det skulle vara både tjenligare och beqvämare, om summan ställdes odelad till Kongl. Maj:ts disposition. Vid argumentationen för denna åsigt har man dock endast syftat på framtiden och med hänsyn dertill framlagt sina skäl.

En talare yttrade nyss, att en fördelning af anslagssumman skulle tvinga Representationen att ingå i undersökningar, hvartill den ej vore kompetent och som ej heller vore lämplig. Han ansåg Riksdagen böra inskränka sig till att endast bevilja runda summor, utan att inlåta sig i någon pröfning af de ändamål, hvarför summorna skulle användas, åtminstone ej i detalj. Jag får säga, att jag har en aldeles motsatt åsigt. Jag anser det aldeles icke vara olämpligt, att Riksdagen intresserar sig för frågor och, äfven hvad deras tekniska del beträffar, söker sätta sig in uti och utreda desamma, så mycket mera som det visat sig ganska fördelaktiga resultat af den praxis, som på sednare tiden gjort sig gällande, att efter pröfning inom Representationen af de särskilda fästningsarbetenas nödvändighet och ändamålsenlighet bevilja anslag för hvart och ett af dem särskildt. De kunskaper, Representationens medlemmar i dessa frågor kunna förvärfva, måste alltid lända Staten till gagn; och jag tror mig veta, att åtskilliga förändringar i afseende å fästningsbygandet, som på sista tiden blifvit företagna, varit föranledda af den anmärkning, som vid nästlidne Riksdag framställdes. Vill man deremot förmena Representationen att taga närmare kännedom om frågorna, så minskas naturligtvis kännedomen om saken och jemväl intresset för densamma, hvilket lätt framkallar obenägenhet att bevilja anslag. Med den benägenhet till besparingar, som nu gjort sig gällande, är det grundad anledning att antaga, att Representationen icke kan finnas villig att bevilja några runda eller odelade summor eller några medel af, derest den icke blir satt i tillfälle att taga kännedom om behovet och nyttan af de arbeten, hvartill medlen skola användas. Det förtroende till lämpligheten af våra fästningsbyggnader och den trygghet, man på försvarsväsendet i denna del bör grunda, och hvarom befästningskomitéen yttrat sig, såsom vore det en sak af aldra högsta vikt, tror jag icke vinnes, derest icke Riksdagen lemnas tillfälle att yttra sig om och lära känna äfven detaljerna. Jag fruktar storligen, att det i framtiden kan komma att uppstå häftiga strider om befästningsarbetenas fortsättande, derest man icke ändrar system och afträder från den väg, hvarpå man nu synes vilja slå in. För min del bifaller jag Utskottets hemställan i det föredragna momentet.

Herr af Klint: Då vid förra Riksdagen en aktad ledamot här i mitt grannskap väckte förslag, att Riksdagen skulle bevilja anslag mera i klump än förut, instämde jag i denna mening och förordade bifall dertill. Med nöje har jag derföre förnummit, att Kongl. Maj:t vid framställande af förslag om anslag för flera olika behof, sammanfört dessa i särskilda hufvudgrupper. Jag beklagar blott att detta skett i så ringa grad. Att Utskottet ej heller ansett detta sätt att gå till väga origtigt, har man funnit af föregående punkter rörande anslag för artilleriets behof, der Utskottet tillstyrker bifall till Kongl. Maj:ts Proposition. Det förefaller derföre så mycket besynnerligare, att Utskottet här ej gått samma väg, som vida större skäl i detta än i något annat fall tala

för vidtagandet af en sådan åtgärd. Orsaken till Kongl. Maj:ts framställning rörande anslagen för fästningsarbetena, i denna framställnings nuvarande skick, torde finnas vid genomläsningen af de Kongl. Maj:ts Proposition bifogade Statsråds-protokollen. Man finner deraf att befästningskomitéens betänkande så sent inkommit till Landtförsvars-departementet, att tiden icke medgifvit Departementschefen den noggranna pröfning och fullständiga utredning, som Riksdagen eger rätt fordra, om ett nädligt förslag skulle framläggas. Departementschefen föreslog derföre, att medel borde beviljas endast för de mest oundgängliga behof och begärde att få använda dem såsom framdeles kunde pröfvas lämpligast. Stats-Utskottet deremot, långt ifrån att vidhålla den åsigt det i föregående punkt uttalat, har ansett sig ega tillräcklig sakkänedom för att verkställa en delning af ifrågavarande anslag. Jag kan dock icke finna annat, än att hvad i förevarande afseende gäller om artilleriet äfven bör vara giltigt beträffande fortifikationen, och att hvad som anses rätt i principen äfven måste anses rätt i de detaljer, der denna princip tillämpas.

En talare tillhörande Stats-Utskottet yttrade nyss, att, om man ej ville bifalla Kongl. Maj:ts Proposition i dess helhet, vore det nödvändigt att meddela bestämmelser rörande användandet af de särskilda anslagsbeloppen. Jag kan icke inse det rigtiga i detta resonnement, eller hvarföre det skulle vara svårare för Kongl. Maj:t att fördela och efter behöf rätt använda en mindre anslagssumma än en större.

Jag vill nu icke längre uppehålla Kammarerna, utan inskränker mig till att yrka afslag på Utskottets hemställan och bifall till den Kongl. Propositionen.

Grefve Lagerberg: Jag anser, att Stats-Utskottet, då detsamma afstyrkt bifall till Kongl. Maj:ts förslag, att ifrågavarande anslag måtte utan fördelning ställas till Kongl. Maj:ts disposition, icke tillräckligt noga öfvervägt de skäl, Departementschefen vid ärendets fördragnings inför Kongl. Maj:t i Stats-Rådet anført. Departementschefen yttrade nemligen: "då det otvifvelaktigt är af högsta vikt att befästningsarbetena vid ifrågavarande ställen icke afbrytas eller afstadna, men jag ännu ej varit i tillfälle att underställa Eders Kongl. Maj:ts nådiga pröfning den för försvaret ytterst viktiga frågan om rikets befästningar i dess helhet, i afseende hvarå omlörmälda kommité helt nyligen afgifvit sitt betänkande, och vid hvilken pröfning afvikelse från komitéens och fortifikationschefens förslag möjligen kunna i ett eller annat hänseende ifrågakomma; hemställer jag i underdånighet, det Eders Kongl. Maj:t täcktes af Riksdagen begära, att ofvannämnda summa 231,400 R:dr må såsom extra anslag till rikets befästningar för år 1869 anvisas, att af Eders Kongl. Maj:t, efter pröfning af hithörande frågor, för ändamålet disponeras." Af detta yttrande framgår, att Departementschefen tvekat, huruvida det af Utskottet föreslagna sätt att bestämma särskilda summor för de särskilda befästningsarbetena skulle vara det rättaste och för närmaste framtiden fördelaktigaste, då den plan befästningskomitéen uppgjort till ordnandet af de tre ifrågavarande fästningarne ännu icke pröfvats. Och att förändringar kunna erfordras såväl i planerna som i tiden för
utförandet

utförandet af de särskilda arbetena, derom är jag öfvertygad. Utom det att Kongl. Maj:t kan anse åtskilliga arbeten behöfva utföras förr än komitéen ansett, synes det mig, att, hvad Waxholms befästningar beträffar, det vore rättast och försigtigast att icke nu utföra befästningsarbetena på de af komitéen föreslagna ställen. Sälunda anser jag, t. ex. att man, heldre än att fortsätta den öfre befästningen vid Oxdjupet, bör befästa Pälundet och de på östra och vestra sidan om Waxholms fästning belägna sunden på sätt reservanten, Grefve Hamilton föreslagit. Jag förenar mig alltså uti den af Herr Björnstjerna emot Utskottets Utlåtande i denna punkt afgifna reservation och yrkar bifall till Kongl. Maj:ts Proposition att en rund summa må för ifrågavarande ändamål beviljas.

Herr Wallenberg: Mycket har blifvit yttradt emot hvad Stats-Utskottet i detta moment föreslagit, men ehuru jag under normala förhållanden icke skulle vilja motsätta mig att för våra befästningsarbetens fortsättande bevilja en rund summa, som skulle utan fördelning ställas till Kongl. Maj:ts disposition, så anser jag det för närvarande icke vara lämpligt eller ens nödvändigt.

En föregående talare har framställt en jämförelse mellan denna punkt och den elfte punkten och ansett att, då Utskottet i afseende på anslag till artilleribehof tillstyrkt en rund summa, Utskottet borde i fråga om denna punkt beträda samma bana. För min del kan jag icke inse, att någon jämförelse härutinnan kan göras, ty då det kan vara likgiltigt, om vi få några flera kopparpatroner och några färre gevär eller tvärtom, så är det deremot icke likgiltigt, om vi arbeta på den ena eller andra fästningen. Visserligen är det sannt, att det är af vigt, att fästningsarbetena icke afbrytas, men det är ock nödvändigt, att någonting blir färdigt. Derföre ansåg Utskottet det vara rättast att, på sätt Utskottet föreslagit, anslå särskilda summor för fortsättande af befästningsarbetena vid Carlsborg och Waxholm; men då Utskottet icke tilltrorde sig kunna bestämma de för dessa arbeten erforderliga summor, har Utskottet föreslagit de, som finnas i den Kongl. Propositionen upptagna. Utskottet har således en tillförlitlig källa att återopa.

Jag hoppas emellertid, att andra förhållanden skola inträffa och att större summor skola blifva disponibla, och kan man då, om man kommer öfverens om hvad man skall bygga, ställa en rund summa till Kongl. Maj:ts disposition; men såsom sakerna nu stå, anser jag en fördelning vara alldeles nödvändig och yrkar derföre bifall till Stats-Utskottets förslag i denna punkt.

Grefve af Ugglas: Ehuru jag reserverat mig emot Utskottets förslag i denna punkt, tror jag likväl, att de talare, som lagt Utskottet till last, att detsamma icke i principen varit konsekvent, då Utskottet föreslagit i fråga om artilleribehof en rund summa, men i fråga om befästningarne särskilda summor till särskilda ändamål, icke tänkt på skillnaden emellan dessa tvänne anslag.

Hvad anslaget till artilleribehof beträffar, är det gifvet att, om Riksdagen uppdrager åt Kongl. Maj:t att låta förfärdiga eller ändra gevär,

göra patroner eller göra några flera pjäser, detta är saker, som Riksdagen icke kan bedöma. Och därför borde ett sammansläende af summorna i fråga om detta anslag såsom princip af Riksdagen godkännas. Hvad åter befästningsfrågorna angår, så är det visserligen ett jämförelsevis ringa belopp, som nu är i fråga, men skulle man vilja riktigt sätta vårt försvarsväsende i stånd, så blefve det ej fråga om mindre belopp än en eller annan million. Vore det då lämpligt att säga åt Regeringen, här lemna vi en million, använd den på den eller den punkten. Äfven om Regeringen ansåg, att någon befästning der icke vore behöflig. Frågan är nu att ställa ett mindre belopp till Kongl. Maj:ts disposition, därför att Kongl. Maj:t ej hunnit att pröfva det af Befästnings-komitéen framställda förslag. Det är således ett förtroendevotum Riksdagen afger och anslaget, det må blifva huru stort som helst, det må få användas huru som helst, är dock ett förtroendeanslag. Vid sådant förhållande anser jag, att man bör lemna åt Kongl. Maj:t rättighet att få disponera det belopp, som kan komma att anslås, men jag anser likväl icke, att principen i allmänhet är riktig och att man alltid bör gå till väga på detta sätt.

Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts Proposition och afslag å Utskottets förslag.

Herr Säve: Såsom jag tyckt mig finna af diskussionen, äro alla ense derom, att de påbörjade fästningsarbetena icke böra almbrytas. Frågan gäller således endast anslagssummans storlek och fördelningen af densamma. Frågan om anslaget belopp är ej af ringa betydelse för ett fattigt land, som vårt, isynnerhet då dess finanser, såsom nu är händelsen, ej befinna sig i godt skick. Om därför arbetena ej på alla punkterna samtidigt kunna fortsättas af brist på medel, må man ej förundra sig öfver: och är det således af vigt att anslag beviljas endast för de arbeten, som äro af nödvändigheten mest påkallade. Utskottet har också sökt på detta sätt gå till väga, då det förordat anslagens beviljande till Carlsborg och Waxholm, men motsatt sig det begärda anslaget till Carlskrona. Visserligen hafva ej arbetena vid den förstnämnda fästningen ansetts vara af någon synnerligen brådskande beskaffenhet, men man har icke kunnat undgå att taga i betraktande, att der äro förlagda kompanier af kronoarbetskorpser, för hvilka sysselsättning genom fästningsarbeten lämpligen kan beredas. Anledningen hvarföre det begärda anslaget till skansen vid Hästholmen och försänkningen derstädes icke blifvit af Utskottet tillstyrkt, var ej ensamt önskan att åstadkomma en besparing, utan äfven ovissheten om lämpligheten att fortsätta befästningarne derstädes, åtminstone på det sätt man hittills gått till väga.

Emellertid vill jag fästa Kammararens uppmärksamhet på en omständighet, som af en föregående talare blifvit antydd, och som verkligen talar för beviljandet af ett anslag för fästningsbyggnaden vid Carlskrona. Der finnes nemligen en bofast arbetarebefolkning, som är i behof af sysselsättning och arbetsförtjenst och som hitintills funnit sin bergning genom biträde vid ifrågavarande befästningsarbete. I denna befolknings intresse skulle jag vilja föreslå, att Kammararen, jemte godkännande af Utskottets hemställan hvad beträffar anslagen till Carlsborg och Wax-

holm, ville bevilja något mindre belopp, till exempel hälften af hvad som blifvit begärdt, för befästningsarbetena vid Carlskrona, och att dessa tre anslagsbelopp ställdes till Kongl. Maj:ts disposition, för att användas på sätt honom lämpligast syntes. Genom antagandet af detta medelförslag hade man ej allenast sett den omförmälda arbetarebefolkningen till godo, utan äfven fäst ett tillbörligt afseende vid de skäl, Stats-Utskottet i Betänkandet åberopat. Jag hemställer derföre, att Kammaren måtte bevilja ett anslag af 187.400 R:dr. hvilket, för att användas för de tre ifrågasatta befästningsarbetena, skulle ställas till Kongl. Maj:ts fria disposition.

Herr af Klint: Jag anhåller om ursäkt att jag ånyo tager till ordet i denna fråga.

En föregående talare har yttrat, att de, som dela den åsigt jag här haft äran uttala, icke noga betänkt saken. Jag ber den talaren vara öfvertygad att jag ganska noga betänkt mig och pröfvat frågan, innan jag yttrade mig derom; och jag får förklara att jag vidhåller den uttalande grundsatsen, att det icke allenast är nyttigt utan äfven nödvändigt att bevilja anslag åt Regeringen mera i klump än hittills. Det är enda sättet att få något verkligen ändamålsenligt uträttadt, likasom att, om man framdeles skall kunna utkräfvat något ansvar af Regeringen för medlens användande, det är nödigt att icke på förhand binda de styrandes händer.

Med anledning af ett annat yttrande, som här fällt, att om anslagen beviljades i klump, fråga t. ex. skulle kunna uppstå att lemna till Oxdjupet de anslag, som blifvit begärda för Carlsborg, eller tvärtom, vill jag nämna, att, då Kammaren icke synes mig fullt kompetent att inlåta sig i pröfning af företrädet af de särskilda befästningarne, Kammaren ej heller borde meddela någon bestämd föreskrift om medlens användande; det är nog att de anslås till fortifikationens behof. Representationen bör hafva sådant förtroende till Regeringen, att den med trygghet kan öfverlemna anslagsmedlen i dess händer; och Representationen kan göra det med så mycket större lugn, som redovisning för medlens användande alltid måste afgifvas.

Hvad nu särskildt beträffar befästningarne vid Oxdjupet vill jag, såsom min enskilda mening, nämna att det möjligen kan vara tvifvelaktigt, huruvida man företrädesvis bör börja med skansarbetet derstädes. Det kan måhända vara lika fördelaktigt att göra början med andra befästningar i Stockholms skärgård. Jag befarar derföre, att Stats-Utskottet ansett sig vara alltför klokt, då det vågat påstå, att vissa fästningsarbeten och deribland de vid Oxdjupet vore de viktigaste och de, som mest borde påskyndas. Jag tilltror mig icke att fälla ett sådant omdöme; och just derföre förordar jag att anslaget i sin helhet ställes till Kongl. Maj:ts förfogande. Dock har jag ingenting emot, om Kammaren, derest den skulle anse sådant af nöden, vid uttalande af sitt bifall till Kongl. Maj:ts Proposition tillika ville uttrycka den mening, att befästningarne kring Stockholm borde i första hand blifva föremål för Regeringens omtanka.

Friherre von Otter: De ifriga ropen på proposition gifva mig

anledning att icke genom något längre anförande sätta Kammarens tålmod ytterligare på prof. Jag inskränker mig derföre till att instämma uti de yttranden, som blifvit afgifna af Grefve af Ugglas och den siste talaren. Jag tror att Regeringen bäst är i tillfälle att bedöma, huru de ifrågasatta anslagsmedlen tjenligast kunna användas, och att det derföre är orätt att Representationen vid anslagens beviljande fäster några vilkor för användningen af medlen. Ett par föregående talare hafva anmärkt, att vi äro fattiga och derföre böra spara. Denna uppgift är riktig och det derpå grundade påståendet likaså; men då det gäller fäderneslandets försvar bör icke sparsamheten sättas i första rummet; det går icke an att göra afprutningar på hvad Regeringen ansett nödvändigt till försvarsverkets ordnande, synnerligast som Regeringens pretentioner äro så ringa, att någon prutnän ej bör komma i fråga. Jag yrkar bifall till det förslag Kongl. Maj:t i sin nådiga Proposition framställt.

Herr Wærn: Några föregående talare hafva såsom motiv för sitt yrkande om afslag å hvad Stats-Utskottet i denna punkt föreslagit, anført, att de icke ansågo lämpligt att nu gifva anslag till fortsättande af skansbyggnaden vid Oxdjupet, då andra ställen, enligt deras förmenande, funnos, som för befästandet af inloppet till Stockholm voro viktigare. Jag är villig att, då 2 mom. under litt. B förekommer till behandling, medgifva att ordet Oxdjupet utbytes mot Stockholms skärgård eller hvilket annat allmänt ord som helst, hvarigenom Kongl. Maj:t icke blir bunden att använda någon viss summa vid Oxdjupet; men jag anser deremot, att det icke vore lämpligt att anslå en rund summa till alla fästningarne i riket. Jag har icke förbisett departementschefens yttrande i ämnet, men då Riksdagen tillförene förklarar sig vara emot beviljandet af anslag i rund summa, hemställer jag, om det nu är en sådan omkastning i sinnena, att man, då principfrågan är af vigt, skulle vilja byta om princip.

Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Statsrådet Abelin: Då jag icke varit i tillfälle att pröfva det af Befästningskomitéen afgifna betänkande och således icke eller att i fråga om rikets befästningar i dess helhet afgifva något förslag till Kongl. Maj:t, anser jag, att deras åsigt, som påyrka en fördelning af ifrågavarande anslag å de särskilda befästningsarbetena, är värd allt beaktande.

Jag har till Statsråds-protokollet hemställt, att den föreslagna summan 231,400 R:dr måtte såsom extra anslag till rikets befästningar för år 1869 anvisas, för att af Kongl. Maj:t efter pröfning af hithörande frågor för ändamålet disponeras. Och då jag föreställer mig att, innan det kommer i fråga att använda det nu begärda anslaget, Kongl. Maj:t blir i tillfälle att granska Befästningskomitéens betänkande, hemställer jag, att Kammarerna ville bevilja det äskade anslaget samt sätta Kongl. Maj:t i tillfälle att använda medlen på det sätt, som kan synas lämpligast.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till

Stats-Utskottets förevarande hemställan och dels att Kammaren, med afslag å samma hemställan, måtte bifalla Kongl. Maj:t nådiga förslag, att de medel, hvilka komme att beviljas för befästringensarbeten under år 1869, skulle utan fördelning ställas till Kongl. Maj:ts disposition; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till Utskottets hemställan, hvarvid svarades talrika nej, blandade med ja, och sedermera proposition på afslag derå samt bifall till Kongl. Maj:ts ofvanberörda förslag, då svaren utföllo med talrika ja, blandade med nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Votering begärdes; till följd hvaraf uppsattes och justerades följande voteringsproposition:

Den, som bifaller Stats-Utskottets hemställan i mom. d af 13:de punkten i Utlåtandet N:o 28, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, afslår Kammaren denna hemställan och bifaller Kongl. Maj:ts nådiga förslag, att de medel, hvilka möjligen komma att beviljas för befästringensarbeten under år 1869, skola utan fördelning ställas till Kongl. Maj:ts disposition.

Sedan voteringspropositionen blifvit anslagen, verkställdes omröstningen; och befunnos vid dess slut rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 28;

Nej — 63.

Mom. a, b och c.

Herr Björnstjerna: I anledning af hvad jag förut yttrat får jag upprepa min anhållan om proposition på bifall till hvad jag i min reservation föreslagit, eller att för för fästningsbyggnadernas fortsättande en rund summa af 231,400 R:dr måtte beviljas samt ställas till Kongl. Maj:ts disposition.

Grefve Hamilton, Henning: Långt ifrån att jag har något att anmärka emot beloppet af det anslag, Kongl. Maj:t i dess nådiga Proposition äskat för fortsättningen af befästringensarbetena vid Carlsborg samt i Stockholms och Carlskrona skärgårdar, skulle jag tvärtom önskat, att Statens tillgångar medgifvit att öka detsamma utöfver det af Kongl. Maj:t föreslagna belopp 231,400 Riksdaler. Jag har ock så mycket mindre kunnat motsäita mig att detta anslag ställes till Kongl. Maj:ts disposition utan fördelning mellan de särskilda befästningarne, som förslag derom af mig framställdes redan vid förra riksdagen, ehuru det icke då af Kammaren godkändes. Emellertid tillåter jag mig anmärka, att förhållandet nu är något förändradt, och synes mig den omständigheten, att någon plan för ordnandet af rikets befästningar ännu icke blifvit fastställd, lika väl kunnat anföras mot som för anslaget beviljande i en summa. Härom har dock Kammaren redan beslutat, och det åter-

står således för mig endast att tala om det sätt, hvarpå anslaget enligt min mening bör användas. Om jag dervid kommer att yttra mig något vidlyftigt, torde jag få söka en ursäkt deri, att jag såsom ledamot af Befästnings-komitéen bort at denna fråga egna en särskild uppmärksamhet och lifligt önskar dess lösning på ett för fäderneslandet betryggande sätt.

Hvad först angår anslaget till Carlsborg, afser detsamma endast möjligheten att sysselsätta den der och vid Borghamn förlagda kronoarbetskorpser, utan att befästningsarbetena fortskyndas utöfver hvad nämnda ändamål fordrar. Anslaget är af Stats-Utskottet tillstyrkt, och jag instämmer så mycket heldre deri, som jag anser det vara af vigt, att Carlsborgs fästning vinner åtminstone den grad af försvarbarhet, som af komitéen blifvit räknad till första stadiet. På sätt komitéen i sitt betänkande antydt, är Carlsborgs fästning icke ämnad att blifva i egentlig mening en manöverfästning, kring hvilken landets försvar bör koncentreras, utan snarare att vara en Statens förrådskammare, der all reserv af krigsmateriel, Bankens redbarheter m. m. kan förvaras: der verkstäder finnas för krigsmateriels tillverkning och reparation, och der den aktiva arméens förstärkningar kunna samlas, öfvas och utrustas, för att sedan försändas till de orter, der de äro af behofvet påkallade. Då således i allmänhet en större truppstyrka under krig kommer att här vara sammandragen, kan denna fästning motstå en öfverrunpling, innan alla de till den fullständiga planen hörande arbeten blifvit fullbordade, men angeläget är, att den så snart som möjligt blir fullt sluten, och det är för att uppnå detta mål, som jag, oberoende af önskan att sysselsätta kronoarbetskorpser, för min del gerna bifaller det äskade anslaget.

I afseende åter på Waxholms fästning kan jag icke gilla den Kongl. Propositionen. Det förhåller sig beklagligen så med våra sjöfästningar, på hvilkas förmåga att uppfylla sitt ändamål de nya förbättringarne inom artilleri- och sjövapnen haft ett större inflytande än vid landbefästningarne, att de i sitt nuvarande skick icke lemna något försvar mot nutidens kraftigaste vapen. Sålunda finnes vid Waxholm icke en kanon, som kan göra ett pansarfartyg afbräck, icke en kasematt, som kan motstå en af sednare tiders kraftigaste kanoner. För att hindra en fiendtlig monitor att inlöpa till Stockholm, erbjuder fästningen intet annat medel, än de stängselflottor, som skola utläggas i sunden vid Waxholm, men dessa döda hinder kunna icke, om de ej understödjas af ett lefvande försvar, uppehålla fienden längre än kanske några få timmar. Under dessa förhållanden anser jag det vara af vigt, att de små anslag, vi kunna bevilja, icke användas på ett ofruktbart sätt, så att vi år 1870 i afseende på försvaret af inloppet till Stockholm befinna oss på samma punkt som nu, eller att de innan dess utförda arbetena icke utgöra något hinder för fiendens framträngande. Det är visserligen att hoppas, att våra fredliga förhållanden till främmande magter skola fortfara, men det synes mig dock ytterst vägsamt för ett land, hvilket på sina befästningar kan använda så små anslag, som vi, att nedlägga dessa på arbeten, som först i en mer eller mindre aflägsen framtid blifva verksamma för försvaret.

Ett anslag för befästande af Fredriksborgssundet torde synas i så mätto mindre nödvändigt, som detta sund är stängdt genom en sten-försänkning, hvilken först skall borttagas sedan den der under byggnad varande skansen blifvit färdig. Skulle emellertid Kongl. Maj:t godkänna

Befästningskomitéens förslag, blir denna skans af så omfattande beskaffenhet, att en längre tid för dess fullbordande erfordras, och det synes mig således vara af vigt, att arbetena derå få fortgå samtidigt med de arbeten, hvilkas utförande efter min uppfattning är mera brådskande. Af detta skäl önskar jag att, om ock ej hela det af Kongl. Maj:t äskade anslag, likväl en del deraf må användas till skansen vid Fredriksborgsundet.

Vill man emellertid snart bereda någon trygghet för inloppet till Stockholm, är det nödvändigt att öka försvaret vid de sund, der den allmänna segelleden nu är öppen, eller de båda sunden å ömse sidor om Waxholms fästning. Vid det ena af dessa, det östra, är ett batteri under uppförande, tillräckligt att rymma de största af nutidens kanoner. Anslag till detta batteri är ock af Riksdagen beviljad, så att det kan fullbordas redan under innevarande år, med undantag likväl af bepanseringen. Härmed har man vunnit så mycket, att det östra sundet, särdeles om flottan kan lemna något bistånd, har ett försvar, men vinsten deraf är dock ringa, om man lemnar det andra sundet öppet, så att fienden der icke finner något motstånd. Det vestra sundet måste således äfven befästas, och anser jag nödvändigt, att man redan under loppet af år 1869 der uppför det batteri, hvarå man redan börjat arbeta. då Befästningskomitéen tillsattes, men hvilket arbete då afbröts, emedan man icke ville gå komitéens yttrande i förväg. Visserligen kan anmärkas, att detta batteri icke finnes upptaget bland de arbeten, komitéen i sitt underdåniga betänkande föreslagit, utan endast blifvit af trenne ledamöter uti deras reservationer förordadt. Det må därför tillåtas mig att något utförligare yttra mig derom. Ingen kan förneka eller har bestridt, att ju icke detta batteri vore fördelaktigt att hafva i händelse af ett anfall innan den af komitéen föreslagna planen blifvit fullbordad. Skiljaktigheten mellan de olika meningarne afsåg frågan, huruvida nämnda batteri äfven sedermera vore behöfligt. Majoriteten inom komitéen ansåg detta ej vara fallet, och måste således tveka att tillstyrka nedläggandet af 50.000 Riksdaler på ett arbete, som i framtiden skulle blifva obehöfligt. För min del är jag deremot öfvertygad, att den tidpunkt aldrig kommer, då icke detta batteri skall blifva af stor vigt. Komitéen har grundat sitt försvar för det nuvarande inloppet till Stockholm endast på försänkningar i de yttre sunden. Om dessa göras tillräckligt fasta och erhålla nödiga dimensioner, äro de utan tvifvel af stort gagn, men att på dem bygga hela sitt hopp anser jag icke vara riktigt. Ett dött hinder kan nemligen uppehålla fienden endast under en viss kortare tid, beroende af de medel han eger till dess förstörande, och han skall med all sannolikhet heldre underkasta sig detta besvär, än utsätta sig för elden från en stark och väl bestyckad fästning, så vida han icke vet, att bakom hindret ett aktigt motstånd väntar honom. Komitéen har föreslagit tvänne försänkingslinier, för att orsaka fienden så mycket längre uppehåll, och detta är väl, men derigenom är också den försvarandes flotta afstängd från den yttre liniens försvar, och skall icke heller vid försvaret af den inre blifva särdeles verksam, emedan det af oss, som vid ett krig sannolikt blifva den svagare, vore oklokt att redan här utsätta våra fä, men dyrbara krigsfartyg för striden mot en öfverlägsen fiende. Jag anser det därför alldeles och i alla händelser nödvändigt att befästa de bakom

för-sänkningarne varande Waxholms- och Pårsunden, och fäster företrädesvis vikt vid de förra, emedan inloppet till det sednare är grundare och svarare, en försänkning derstädes redan finnes och fienden under infarten dit ständigt är hotad i flanker och rygg. Något skäl hvarföre det skulle vara mindre nödigt att befästa det vestra än det östra Waxholms-sundet, torde icke lätteligen kunna uppgifvas, hvarföre jag måste tillstyrka att till Kongl. Maj:ts disposition ställes det belopp, som är nödigt att redan under år 1869 uppföra ett batteri äfven vid vestra sundet. Kostnaden för detsamma är beräknad till något mera än 40,000 Riksdaler. Jag fäster mig likväl icke noga vid denna siffra, emedan kostnaden kan undergå förändring genom möjliga förändringar i den föreslagna konstruktionen, men antager såsom visst, att, om Kongl. Maj:t af det belopp, som af Riksdagen beviljas, låter använda 131,400 Riksdaler för befästningarne i Stockholms skärgård, skall denna summa blifva tillräcklig både för de föreslagna arbetena å skansen vid Fredriksborgs-sundet och för batteriet vid vestra Waxholms-sundet.

Det är antagligt, att Riksdagen icke vill, likasom jag icke heller anser att den bör, för rikets fästningsbyggnader anvisa större anslag än Kongl. Maj:t äskat, eller 231,400 Riksdaler. Om af dessa medel 66,000 Riksdaler användas vid Carlsborg och 131,400 Riksdaler i Stockholms skärgård, återstå blott 34,000 Riksdaler för arbetena vid Carlskrona, till hvilka jag nu öfvergår.

Ingen af rikets fästningar har gifvit anledning till så många olika meningar som Carlskrona. Man har tvistat icke blott om sättet för ställets befästande, utan i sednare tid till och med om huruvida en fästning der vore behöflig. Jag drager visserligen icke detta sednare i tvifvel, men anser likväl frågan om sättet så vigtig, att jag skulle vilja göra alla anslag beroende af det svar, som derå gifves.

Då sednaste Riksdag begärde, att Kongl. Maj:t ville för befästningsfrågans behandling tillsätta en komité af sakkunnige och opartiske män, tror jag, att den begick en oförsigtighet. Hade de önskade egenskaperna kunnat förenas hos samtliga komiterade, hade det naturligtvis varit väl, men jag fruktar, att opartiskheten inom komitéen fick allt för mycken öfvervigt, och kan så mycket heldre uttala detta, som jag visserligen icke räknar mig till de sakkunnige. Det är likväl icke möjligt att under flera månader sysselsätta sig med ett ämne, utan att få något begrepp derom, och den ringa sakkunskap, jag förut egde, sammanlagd med den, jag under komitéens arbeten förvärfvade, har hos mig framkallat den öfvertygelse, att, om man nedlade tre millioner Riksdaler på befästningar i Carlskrona skärgård enligt den af komitéens majoritet föreslagna plan, skulle dessa befästningar ändock icke kunna mer än några få dagar motstå ett fiendtligt anfall. Jag hade derföre helst sett, att icke något anslag till dessa befästningar blifvit äskadt förr, än planen dertill blifvit af Kongl. Maj:t fastställt. Jag är likväl i allmänhet icke hägad för ytterlighet, och är det icke heller i detta fall, hvarjemte jag hoppas, att Konungens rådgifvare noga skola öfverväga saken, innan beslut fattas, hvarföre det icke är min mening, att alla arbeten vid Carlskrona skola tills vidare inställas. Härtill finnes dessutom ett annat skäl. Kronan sysselsätter nemligen vid Carlskrona ett antal arbetare, antagne genom kontrakt, som fordom uppgjordes för tre, men i sednare tider för

ett år. och hvilka arbetare uppnått en sällsynt grad af skicklighet. De arbeten, som under de sednare åren blifvit utförda å Hästholmen, mäste erkännas vara utmärkta; — jag har åtminstone icke någonstädes sett vackrare. Att nu på en gång afskeda en sådan arbetsstyrka, som måhända åter snart blir behöflig, anser jag icke klokt. Enligt de upplysningar, jag kunnat förskaffa mig, skulle för dess sysselsättande fordras ett årsanslag af 34,000 Riksdaler. Att för skansen å Hästholmen nu anslå större belopp skulle så mycket mindre vara nödigt, som äfven med det i Kongl. Maj:ts nädiga Proposition upptagna anslag någon egentlig försvarbarhet icke kunde vinnas.

Om det vore fråga att fördela anslaget till de särskilda fästningarne, skulle jag ansett detsamma bäst användt, om Riksdagen anslagit till Carlsborg 66,000, till befästningarne i Stockholms skärgård 131,400 och till skansen å Hästholmen 34,000 Riksdaler. Nu har visserligen Kamraren beslutat att bevilja anslaget i en summa, hvilket dock icke torde hindra uttalandet af en önskan eller mening om bästa sättet för dess användande, hvilket jag anser så mycket lämpligare, som det icke kan vara chefen för Landförsvars-departementet likgiltigt att vid denna viktiga frågas afgörande känna Representationens åsigt. Jag tager mig därför friheten föreslå: att Riksdagen måtte, med bifall till Kongl. Maj:ts nädiga Proposition, för befästningsarbeten vid Carlsborg samt i Stockholms och Carlskrona skärgårdar, till Kongl. Maj:ts disposition för år 1869 ställa ett extra anslag af 231,400 Riksdaler, samt i underdänig skrifvelse anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t i näder anbefalla detta anslags fördelning på sådant sätt, att för fästningsbyggnaderna vid Carlsborg och Carlskrona icke användes större belopp, än som befines nödigt för sysselsättandet af kronoarbeitskorpsen och de enskilde arbetare, hvilka till fästningsbyggnaderna vid Carlskrona en längre tid varit använda och derunder förvärfvat en högre grad af arbetsskicklighet samt att befästningsarbetena i Stockholms skärgård måtte, såvidt möjligt är, så anordnas, att hvad som under hvarje år utföres, i och för sig åt det viktiga inloppet till rikets hufvudstad bereder en ökad grad af försvarbarhet.

Då jag fäster en så stort vigt vid befästandet af inloppet till Stockholm, skulle jag önskat, att tillgångarne medgifvit beviljandet för detta ändamål af ännu större anslag. Orsaken härtill är icke uteslutande att söka i den omständighet att Stockholm är rikets hufvudstad, ehuru detta äfven ger det en stor betydelse såsom säte för Regeringen och våra flesta embetsverk; icke heller fäster jag mig hufvudsakligen vid den stora förmögenhet, som här är samlad, och stadens materiela värde, som skulle göra förlusten deraf till en stor olycka. Det viktigaste för mig är stadens läge, som gör att en fiende, som lyckats bemäktiga sig densamma, kan med sina fartyg gå in i Mälaren, och sedan utan synnerligt motstånd framtränga till sjelfva hjertat af landet. Det är väsendtligast på denna omständighet jag grundar min åsigt om nödvändigheten af inloppets skyndsamma befästande och mitt förslag till underdänig skrifvelse, hvarå jag anhåller om Herr Tahmannens proposition.

Herr Wallenberg: Jag delar fullkomligt den siste talarrens åsikter om vigten af Stockholms befästande från sjösidan; men jag tror, att det ej skulle stå väl tillsammans med Kamrarens nyss fattade be-

slut, om vi nu toge oss för att till Kongl. Maj:t aflåta en skrifvelse, i hvilken de beviljade anslagen detaljerades. Enligt min tanke är det bäst att uppskjuta hvarje detaljering och hvarje uttalande af en Kammarens mening i denna fråga, tilldess vi fått se huru densamma gestaltar sig vid nästa riksdag, och till dess vi fått höra Regeringens åsigt i saken. Ett sådant uttalande torde ej kunna ske förr, än Befästningskomitéens väntade betänkande hunnit prövas. Vi hafva visserligen här i afton lätt höra en rätt vacker redogörelse för komitéens tankar och arbete, men denna redogörelse torde dock ej vara af den beskaffenhet, att Kammaren nu skulle kunna på grund af blott den beslutade en underdånig skrifvelse i ärendet. När Kammaren nu dessutom beslutat, att lemna ifrågavarande anslag utan fördelning, och då dessa anslag ej grunda sig på någon bestämd plan utan äro, så att säga, tillfälliga och afsedda blott för ett år, så anser jag det vara lämpligast, att vid deras öfverlemnande ej ingå i någon pröfning om Carlskrona eller något annat inlopp bör företrädesvis befastas och allraminst om den ena eller andra detaljen bör underlätas eller iakttagas. Ehuru jag är af denna åsigt, vill jag dock ej förneka, att jag, i likhet med den siste värde talaren, anser, att vi ej böra tänka på att befästa Carlskrona förr, än vi någorlunda sörjt för hufvudstadens försvar, äfvensom att till Carlskronas befästade komma att åtgå så stora belopp, att vår debatt här om de ifrågavarande anslagen jemförelsevis blott är en tvist om påfvens skägg. På alla dessa skäl tillåter jag mig att anhålla om proposition på bifall dertill, »att för befästningsarbeten skall ställas till Kongl. Maj:ts disposition ett anslag af 200,000 R:dr att utgå under år 1869».

Grefve af Ugglas: Äfven jag delar, efter den uppfattning, som jag vid granskning af Befästningskomitéens arbeten gjort mig, de åsikter, som blifvit här af den förste värde talaren framlagda. Men oaktadt att jag gör detta, kan jag likväl ej ens för mig sjelf så klart genomblicka alla detaljer och fasthålla alla särskilda synpunkter, att jag skulle vilja vara med om att till Regeringen frambara några fullt bestämda åsikter. Jag vill visserligen icke, i likhet med den siste värde talaren, påstå, att ett sådant beslut, som det, hvilket den förste talaren påyrkat, skulle stå i strid mot det beslut, som vi nyss fattat, nemligen att åt Kongl. Maj:t lemna ifrågavarande anslag att efter godtfinnande disponeras. I Grefve Hamiltons förslag äro nemligen uttalade blott önskingar, ej föreskrifter. Men meningen med dessa önskingar skulle väl icke desto mindre vara den att i någon mån inverka just på den frihet i afseende å medlens disponerande, som vi genom det föregående beslutet velat lemna åt Kongl. Maj:t. Jag tror derföre, att, då Kammaren fattat ett sådant beslut, den äfven bör handla i konsekvens dermed och lemna anslaget användande åt Kongl. Maj:t, på det att Kongl. Maj:t må, efter pröfning af föreliggande förslag, såväl komiterades som reservanternes, till hvilka sednare jag sluter mig, kunna besluta om medlens fördelaktigaste användande.

Två särskilda yrkanden hafva här blifvit gjorda, det ena af den förste talaren om bifall till Kongl. Maj:ts Proposition men med uttalande af vissa meningar i afseende å medlens användande, det andra om

beviljande af en annan summa än den som Kongl. Maj:t begärt. Jag har uppträdt här egentligen blott för att förklara, att, enligt min åsigt, Kammarerna bör bifalla Kongl. Maj:ts Proposition oförändrad; och jag vågar derföre vördsamt anhålla, att Herr Grefven och Talmannen behagade framställa proposition på bifall till detta mitt yrkande.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, förmälte Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats dels af Herr Björnstjerna, att Kammarerna måtte bifalla Kongl. Maj:ts nådiga framställning om anvisande af en summa utaf 231,400 R:dr för befästningsarbeten vid Carlsborg samt i Stockholms och Carlskrona skärgårdar under år 1869; dels af Grefve Hamilton, att Kammarerna för sin del skulle fatta ett så lydande beslut:

»Att Riksdagen må, med bifall till Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, för befästningsarbeten vid Carlsborg samt i Stockholms och Carlskrona skärgårdar, till Kongl. Maj:ts disposition för år 1869 ställa ett extra anslag af 231,400 R:dr, samt i underdånig skrivelse anhålla:

det täcktes Kongl. Maj:t i nåder anbefalla detta anslags fördelning på sådant sätt, att för fästningsbyggnaderna vid Carlsborg och Carlskrona icke användes större belopp, än som befinnes nödigt för sysselsättandet af krono-arbetskorpserna och de enskilde arbetare, hvilka till fästningsbyggnaderna vid Carlskrona en längre tid varit använde, och derunder förvärfvat en större grad af arbetsskicklighet, samt att befästningsarbetena i Stockholms skärgård måtte, såvidt möjligt är, så anordnas, att hvad som under hvarje år utföres i och för sig åt det vigtiga inloppet till rikets hufvudstad bereder en ökad grad af försvarbarhet;

och dels slutligen af Herr Wallenberg, att Kammarerna skulle för befästningsarbeten ställa till Kongl. Maj:ts disposition ett anslag af 200,000 R:dr, att utgå under år 1869.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till Kongl. Maj:ts nådiga framställning i ämnet, hvarvid svarades många ja och nej i blandning, sedermera proposition på antagande af Grefve Hamiltons förslag, då svaren utföllo med många nej, blandade med ja, och slutligen proposition på antagande af Herr Wallenbergs förslag, hvilken proposition besvarades med många så väl ja som nej; hvarefter och sedan proposition på bifall till Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning förnyats samt med blandade ja och nej besvarats, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Flere ledamöter begärde votering.

Efter förmälan, det Kammarerna egde att afgöra, hvilketdera af de öfriga yrkandena skulle intagas i kontrapositionen vid den blifvande voteringen, framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition derä, att Herr Wallenbergs förslag skulle utgöra kontrapositionen, hvarvid svarades många ja och nej i blandning, samt sedermera proposition på antagande af Grefve Hamiltons förslag såsom kon-

traproposition vid voteringen, då svaren likaledes utföllo med blandade ja och nej; hvarefter Herr Grefven och Talmannen förklarade den sednast gjorda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Till följd af gjord begäran om votering angående kontrapropositionens innehåll, uppsattes och justerades en så lydande voteringsproposition:

Den som vill, att, vid blifvande votering om bifall till Kongl. Maj:ts nådiga framställning om anvisande af en summa utaf 231,400 R:dr för befästringsarbeten vid Carlsborg samt i Stockholms och Carlskrona skärgårdar under å 1869, kontrapropositionen skall innefatta bifall till Grefve Hamiltons i ämnet väckta förslag, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antager Kammaren till kontraproposition vid voteringen Herr Wallenbergs förslag, att för befästringsarbeten skall ställas till Kongl. Maj:ts disposition ett anslag af 200,000 R:dr att utgå under år 1869.

Sedan voteringspropositionen blifvit anslagen, verkställdes omröstningen; och befunnos vid dess slut rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 36;

Nej — 51.

Upplästes och godkändes följande voteringsproposition för hufvudoteringen:

Den, som bifaller Kongl. Maj:ts nådiga framställning om anvisande af en summa utaf 231,400 R:dr för befästringsarbeten vid Carlsborg samt i Stockholms och Carlskrona skärgårdar under år 1869, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, beslutar Kammaren, att för befästringsarbeten skall ställas till Kongl. Maj:ts disposition ett anslag af 200,000 R:dr att utgå under år 1869.

Vid denna voterings utgång befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 46;

Nej — 41.

14:de och 15:de punkterna.

Biföllos.

16:de punkten.

Herr Nordenfelt, Leonard Magnus: Jag borde kanske känna mig förkrossad af de skäl, som Stats-Utskottet under behandling af

Sjette Hufvudtiteln anført. för underkännande af min motion. Dessa skäl äro likväl hvarken öfvertygande eller nya, enär de datera sig från 1864; och sedan de respektive cheferne för de olika karteverken afgävo de i Stats-Utskottets Betänkande anförda yttrandena, hafva oakadt de då afgifna protesterna åtskilliga steg blifvit tagna i den riktning, i hvilken jag i min motion föreslagit ett ytterligare framskridande. Med all aktning för dessa chefer kan jag dock ej undertrycka den föreställningen, att de icke äro fullt ojäfvige vid bedömande af frågan, huruvida de till de särskilda karteverken beviljade anslagen böra förenas eller icke. Det är naturligtvis både lättare och angenämre, att för sig sjelf och för de ändamål man vill befordra förvalta en särskild anslagssumma, än att arbeta tillsammans med och bero af andra. Men för mig är det fortfarande alldeles påtagligt, att man skulle kunna göra stora besparingar genom att sätta arbetena för de olika karteverken i närmare samband med hvarandra. Jag anser nemligen det vara utom allt tvifvel, att samma person skall kunna upptaga och om man så önskar på särskilda stomkartor inlägga alla de detaljer, som tillhöra det topografiska, det ekonomiska och det geologiska karteverket. Kostnaderna för dessa karteverk skulle derigenom blifva mycket mindre, ty det är just till resorna och till de olika personernas fläckande hit och dit, som en betydlig del af anslagen ätgå. Nu invänder man visserligen, att det skulle vara omöjligt för en person att verkställa alla dessa tre arbeten. Men hvilka äro då de personer, som äro anställda vid dessa arbeten? Jo, unga män med raska ben och goda ögon, hvilka säkerligen, om de blefvo vederbörligen instruerade, skulle utan svårighet inhemta allt hvad som erfordrades för de olika ändamålen. Intet af dessa arbeten är nemligen öfverdrifvet konstigt.

Någon särskild öfverstyrelse för de förenade karteverken anser jag ej vara nödvändig; ty man kan ganska väl tänka sig, att de tre cheferne för de olika karteverken kunna arbeta gemensamt. Genom en förening af anslagen skulle vissa nu befintliga hinder emot ett bättre samarbete undanrödjas. Det geologiska och det ekonomiska karteverket, hvilka till en del innehålla samma föremål, utarbetas nu i samma skala: men geologen vill ej begagna ekonomens svarta tryck ens till någon del och då ekonomerne tagit häradet till område för hvar och en af sina kartor, följa deremot geologerne de rutor, som topografiska korpsen uppgjort för sina arbeten. Topografiska korpsen åter utgifver sin karta i en skala, som i längd är hälften af den geologiska kartans, så att ett af denna sednare kartas blad upptager endast fjerdedelen af ett blad af topografiska kartan. Jag har i min motion meddelat en uppgift på den tid och den kostnad, som sannolikt skulle erfordras innan dessa karteverk blifva färdiga. Jag har dock sedan gjort ett nytt kostnads- och tidsförslag öfver geologiska karteverket och dervid funnit att, om detta arbete hädanefter fortsättes på samma sätt som hittills, skall det komma att omfatta omkring 650 blad och blifva färdigt efter 150 år, samt kosta omkring sju millioner R:dr. Ett sådant arbete är visserligen utmärkt för-tjenstfullt och kan blifva af nytta för efterverlden, men mossan hinner att växa öfver våra ben innan en ringa del deraf hinner fullbordas. Jag har fått reda på huru andra länder göra sina geologiska kartarbeten, och dervid funnit anmärkningsvärdt, att vårt land, i hvilket så ringa

omväxlingar i geologiska formationer förekomma, gör sin geologiska karta i större skala än något annat land. I England, som är så rikt på olika geologiska bildningar, göres den geologiska kartan i en skala af $\frac{1}{633600}$. I Frankrike göres en karta i $\frac{1}{800000}$ och en $\frac{1}{500000}$. I Österrike en $\frac{1}{1440000}$, en $\frac{1}{2880000}$ och en $\frac{1}{4320000}$. I Norge ritas den geologiska kartan i en skala af $\frac{1}{4000000}$, men hos oss i Sverige upprättas den i en skala af $\frac{1}{500000}$. Det är alldeles ingen smäsak hvarken i kostnad eller tid om man till en sådan karta använder fyra eller fem gånger flera blad, än som erfordras för ändamålets vinnande, helst olika stenar måste användas för hvarje på ett blad förekommande olika färg. Om samma skala användes för denna karta som för Topografiska korpens karta, så kunde den sednare graveras på det sättet, att man tog aftryck af densamma vid hvilken tidsperiod af dess gravering man önskade; och man skulle då på en dylik karta, som upptog till exempel blott vatten, vägar, namn och gränсор kunna låta geologerne och ekonomerne införa de olikheter i färg eller form, som dessa hvar för sig hade att uppteckna. Rikets Ständers Revisorer hafva vid åtskilliga tillfällen fästat uppmärksamheten på nyttan af mera samband, och de siste Revisorerne föreslogo, att geologerne och ekonomerne skulle begagna samma svarttryck, men härtill svarades, att detta icke skulle gå an.

Att, såsom Utskottet föreslagit, helt och hållet undertrycka det ekonomiska kartarbetet, tror jag icke vara riktigt. Dess nytta har Grefve Sparre i sitt föredrag i ett föregående plenum tydligen ådagalagt. Ett fullständigt karteverk torde vara ett vilkor derför, att den säkerhet vid afgörande af frågor om egovidd och afsöndringar, m. m., som den så kallade lagfarts-komitéen åsyftat, verkligen skall kunna ernås. En större skala för dessa kartor än den som tryckes är likväl för detta ändamål alldeles nödvändig, om den nytta, som med dem åsyftas, skall kunna ernås. Till och med konceptkartan i $\frac{1}{200000}$ är i minsta laget. Deremot erfordras för samma ändamål endast några få exemplar af hvarje karta, hvarföre upprättandet af dem kan inskränkas till arbete för arkiven och och kopieras för hvarje särskildt behof. Såsom illustration för jordbruksstatistiken kan skalan $\frac{1}{1000000}$ vara tillräckligt stor.

Den praktiska nyttan och det vetenskapliga intresset af de geologiska undersökningarne är obestriddig, men hvad sjelfva det geologiska karteverket åter beträffar, så tror jag, att man för det rent vetenskapliga ändamålet ej bör göra så stora uppoffringar, som man hittills gjort. Det torde på sätt jag redan nämnt vara öfverflödigt att fortsätta kartans tryckning i samma skala. I allmänhet bör nemligen en mindre skala vara tillfyllest; och skulle på något ställe en mängd olika detaljer förekomma, så kan man ju utmärka dessa detaljer genom specialkartor och särskilda profiler. Man säger visserligen, att man med större skala får större sanning. Detta är obestriddigt; men fastän den naturliga storleken i detta afseende skulle vara den bästa, är det likväl icke möjligt att begagna den och af samma skäl opraktiskt att begagna för stor skala. Absolut sanning får man ej, och ju mera man påkostar tryckning af kartan, ju mindre penningar har man kvar för sjelfva undersökningarne, hvilka dock äro af största nyttan. Den olägenhet, som uppkommit genom de olika karteverkens särskiljande, framträder slutligen i ytterligare en omständighet. De geologiska arbetena på fältet gå

nemligen stundom fortare för sig än de topografiska. Följden här af blifver, att geologerne, hvilka begagna dels topografernes, dels ekonomernes stomkartor, skola, oaktadt de börjat sitt arbete sednare, stundom komma att sakna dylika, för dem nödvändiga stomkartor. Hvarföre ock chefen för geologiska undersökningarne fordrat, att de andra karteverken skola, med uppoffrande af andra mål, hufvudsakligen utarbета kartor för honom, och redan såsom i Elfsborgs län åtnöjt sig med ofullständiga stomkartor, hvarigenom olägenhet och kostnad uppstått. Denna olägenhet skulle förebyggas, om anslaget till de olika karteverken vore gifvet i en summa och kunde af Kongl. Maj:t fördelas efter omständigheterna.

Jag vill ej nu vidare frötta Kammaren med anförande af flera detaljer, utan inskränker mig att yrka bifall till min motion.

Herr Arrhenius: Jemte det att jag i väsentliga delar instämmer med den nästföregående talaren, ber jag att, hvad det ekonomiska karteverket beträffar, få reservera mitt anförande derom tills dess vi komma till Sjette Hufvudtiteln. Då här nu blott är fråga om det topografiska karteverket, ber jag att få anmärka, att vi hafva tre karteverk, hvilka bedrivas med betydliga kostnader hvar för sig, nemligen det ekonomiska, det geologiska och det topografiska. Att dessa alla äro af stor vikt kan ej bestridas, och de anslag, som blifvit dertill lemnade vid föregående riksdagar, visa mer än väl med hvilken uppmärksamhet dessa arbeten blifvit följda och med hvilken värme de blifvit af Representationen omfattade. Men man skulle kunna säga om dem och de anslag, som blifvit till dem lemnade, att de äro ett ytterligare bevis på sanningen af Ehrensvärds sats, att Svenskarne äro en trög nation full af hetsigheter. Dessa karteverk hafva blifvit omfattade med ett lifligt intresse, men nu uppträder en motionär och vill indraga anslaget till det ekonomiska karteverket. En annan säger att det ej brädskar med det topografiska och en tredje klandrar det geologiska. För min enskilda del får jag säga, att jag önskar att de alla tre måtte fortgå nu och framgent på ett för Sverige gagnande och hedrande sätt. Men jag kan ej underlåta, att uttala den åsigt, att det vore önskligt om dessa karteverk bedrefvos mera i sammanhang. Om således en gemensam stomkarta uppgjordes och graverades i koppar, så skulle denna karta kunna läggas till grund för arbetena i öfrigt, utan att man behöfde för hvar och ett af de särskilda karteverken gravera olika stomkartor. Genom en sådan åtgärd skulle arbetet med dem alla tre väsentligen underlättas. Jag tror ej att några väsentliga hinder möta härför och om blott de tre cheferne kunde förena sig om en gemensam skala, skulle utan tvifvel högst betydliga besparingar kunna göras. Betraktar man saken från denna sidan, så tror jag, att Herr Nordenfelts motion är i hög grad förtjent af uppmärksamhet. Att på sätt som hittills skett den Topografiska korpsets arbetar i en skala, de geologiska och ekonomiska karteverken i en annan, gör, att den karta, som Topografiska korpsets utarbetar och hvilken är i hälften mindre skala, blir för de båda öfriga karteverken obrukbar. Om deremot de särskilda karteverken kunde förena sig om en gemensam skala, skulle de kunna, sedan den gemensamma stomkartan blifvit upprättad, hvar å sitt håll utan svårighet å densamma inlägga de de-

taljer, som tillhöra de olika facken, utan att nya graveringar af hela kartan behöfde verkställas. Då emellertid denna fråga ej blifvit af Stats-Utskottet upptagen, torde väl intet vara att hoppas i detta afseende vid innevarande riksdag. Jag ber likväl att få förena mig med Herr Nordenfelt i yrkande om bifall till hans motion och afslag å Stats-Utskottets Betänkande i ämnet.

Herr Hazelius: Då jag, vid hänvisningen af Herr Nordenfelts motion, hade tillfälle nägorlunda utförligt yttra mig i denna fråga, har jag ej trott mig böra för andra gången länge upptaga Kammarrens tid; men då tvänne talare uppträd mot Stats-Utskottets Utlåtande i denna punkt, ber jag få nämna några ord.

Den hufvudsakliga punkten i Herr Nordenfelts motion är den, att ett visst belopp skulle ställas till Kongl. Maj:ts disposition för att användas till tre ändamål. Kammarren har visserligen nyss i en annan fråga beslutat att ställa till Konungens förfogande en viss summa, men det är en stor skilnad emellan den fråga, som nyss förevar och denna. Det var då ett enda ändamål — befästringsarbetena; dessa arbeten voro visserligen på flera ställen fördelade, men ändamålet var likväl desamma; och derföre kunde ett sådant beslut hafva skäl för sig. Men högst ovanligt i konstitutionellt hänseende vore det, om man vid en öfverläggning, rörande Fjerde Hufvudtiteln, beslutade, att draga summor från denna titel tillsammans med summor från Sjette Hufvudtiteln och ställa dem till Konungens förfogande. Jag anser det dessutom icke rätt, att Riksdagen, som sjelf beskattar, skulle öfverlemna åt Kongl. Maj:t att bestämma en så vigtig sak, som den, huru mycket hvardera af dessa trenne karteverk, hvilka alla hafva olika ändamål, skulle erhålla i anslag. Hvad angår förslaget att inskränka denna summa till 160,000 R:dr, bör jag naturligtvis i främsta rummet yrka framgång åt den sak, hvilken jag genom min embetsbefattning bör försvara. Den siste talaren har önskat, att de tre cheferne skulle förena sig om samma beslut. De verka redan nu i samma riktning och det bästa förhållande råder dem emellan. För det närvarande gå de ekonomiska och topografiska karteverken samma väg på det sättet, att de meddela hvarandra sina planer, och arbeta hvarandra i händerna. Om geologiska karteverket vill jag ej yttra mig, då det icke rör denna Hufvudtitel. Att 160,000 R:dr för alla tre karteverken är för litet, är väl uppenbart. Man har klagat öfver alla att de gå så långsamt. Ännu långsammare komma de att gå, om deras anslag nedsättes till hälften. Motionären i ämnet säger, att de tre karteverkens skalor äro så olika och att de borde vara desamma. Men ekonomiska karteverkets skala kan ej vara densamma, som topografiska karteverkets. Då denna är sådan att ungefär $\frac{1}{4}$ mil på fältet motsvarar 1 tum på papperet, så kan man lätt föreställa sig att denna skala icke kan vara tillräcklig för att upptaga de särskilda egovidderna af åker, äng och utmark, som ekonomiska karteverkets behof fordrar. Men ej nog dermed. Ekonomiska karteverkets ändamål är icke endast kartan. Hufvudändamålet är de statistiska uträkningarne å nämnda egovidder, och för att kunna göra dessa med erforderlig noggrannhet är en större mätskala alldeles oundgänglig. Topografiska korp-

sens

sens karta utgifves nu i hälften så stor måttstock som den ekonomiska kartan eller så, att fyra blad af denna utgör ett blad af den topografiska. Den mindre skalan är för besparingens skull. Utgafs den topografiska fyra gånger större, skulle den blifva nära fyra gånger dyrare och fordra nära fyra gånger så lång tid. Jag anhåller att, på af mig förut och nu af Utskottet i dess Utlåtande anförda skäl, Kammaren behagade bifalla det för de topografiska arbetena äskade anslag.

Herr Wærn: Jag hoppas och tror, att Kammaren ej för den besparing, som genom den föreslagna föreningen af alla tre karteverken kunde uppkomma, skall helt och hållet förbise de statsekonomiska sanningarne om arbetets fördelning. Huru är det möjligt, mine Herrar, att höjden af kunskap i topografi, ekonomi och geologi skall kunna förenas hos en enda person. Jag anser det åtminstone alldeles omöjligt, att en enda person kan vara vuxen så mycket. Då detta icke är tänkbart, så kan icke heller den föreslagna föreningen realiseras. Det har såsom bevis för nödvändigheten af större samband mellan de olika karteverken blifvit anfördt att de begagna olika skalor, och tillika har man förebrått geologiska karteverket att vara i större skala än något annat lands. Nu är dock verkliga förhållandet att denna skala just är föreskrifven af det samband, som verkligen förefinnes mellan de topografiska och geologiska karteverken, ty det är det topografiska karteverkets i skalan af 1 på 50,000 utarbetade storkartor, som af geologerne begagnas. Samt är att utgifvandet skulle medföra någon mindre kostnad, om äfven den skedde i den reducerade skala af 1 på 100,000, som för det topografiska karteverket begagnas, men tydligheten skulle derigenom i betydlig mån gå förlorad. Må man icke låta missleda sig af uppgifterna om de skalor andra länder begagna. England har skalan 1 på 63,360, emedan den motsvarar 1 kvadrat-tum på en Engelsk kvadratmil och Frankrike 1 på 80,000 af någon mig okänd anledning. Båda dessa skalor äro emellertid större än den föreslagna af 1 på 100,000. Deremot äro de kartor, som uti andra länder utgifvas i vida mindre skala, icke verkliga geognostiska kartor, utan de äro så kallade öfversigtskartor, det vill i sjelfva verket säga endast illustrationer till geologiska studier. Våra kartor gifva oss deremot en bestämd kunskap om hvad som verkligen finnes; och derföre kunna de icke vara tillfagna i mindre skala. Jag tror för min del, att det är bra som det är: och hvad särskildt angår det nu ifrågavarande anslaget, så tror jag, att beviljandet af det samma icke är annat än en gärd af rättvisa åt de provinser, hvilka ännu icke erhållit någon topografisk karta. Jag anhåller om bifall till hvad Stats-Utskottet i denna punkt föreslagit.

Herr Montgomery-Cederhjelrn: Den diskussion, som, med anledning af denna punkt i Utskottets Utlåtande, uppstått, kan anses såsom en förpostaffär till den hufvudbatalj, som kommer att levereras under Sjetta Hufvudfiteln. De närmast föregående talarne hafva redan yttrat sig om svårigheten att sammanslä dessa tre karteverk, och jag kan derföre inskränka mig till att instämma uti hvad de yttrat. Jag vill endast nämna, att, då man svärligen kan tänka sig en sådan sammanslag-

Riksd. Prot. 1868. 1 Afd. 2 Band.

ning utan en vidlyftigare utredning än den, som hittills blifvit lemnad, och då topografiska korpens karta ovilkorligen är den viktigaste, något skäl att icke bifalla hvad Utskottet i detta hänseende föreslagit ej torde förefinnas. Jag för min del tillstyrker bifall till den nu föredragna punkten.

Herr Arrhenius: Jag skall ej blifva mængordig. Jag vill endast nämna, att, då jag förra gången hade ordet, jag ingalunda yrkade, att dessa trenne karteverk skulle ställas under en gemensam chef. Stats-Utskottet har mer än väl motiverat, att detta icke låter sig göra, och det lärer väl hvar och en finna ej kunna komma i fråga. En annan sak är, om icke deras arbeten kunde bedrivas efter samma plan. Jag ber derom få erinra, att de geologiska och ekonomiska kartorna icke äro affattade i en fyra gånger större skala än de topografiska, utan endast i dubbelt större. Mitt anförande afsåg att få utrönt, huruvida det icke skulle låta sig göra att få dessa kartor utförda på sådant sätt, att icke hvarje karteverk behöfde gravera sin karta. Emellertid och då det ganska riktigt blifvit anmärkt, att den egentliga bataljen kommer att levereras under Sjette Hufvudtiteln, samt då den topografiska kartan, som icke endast afser militära utan äfven statistiska och andra ändamål, utan svårighet kan ställas under Sjette Hufvudtiteln, hemställer jag, om icke Kammarern ville återremittera denna punkt, på det att den sedermera må kunna af Stats-Utskottet, i nu angifna riktning, behandlas.

Herr Nordenfelt: Jag skall vara så kort som möjligt. Här är påstådt, att dessa tre karteverk skulle hafva olika ändamål; men medlet att vinna dessa ändamål är dock detsamma, nemligen rekognoscering på fältet; jag saknar ej erfarenhet om rekognosceringar. Om man sätter — efter 24 års sysselsättning med likartade arbeten — en karl på en punkt och gifver honom rigtiga instruktioner, så tager han för minsta kostnad reda på alla dessa saker, hvaruti, om så erfordras, olika instruktörer i topografi, geologi och ekonomi borde kunna bereda honom tillräcklig undervisning. Här är sagdt, att en stor enighet skulle vara rådande de respektive karteverken emellan. Jag vill visserligen icke bestrida, att förhållandet nu kan vara sådant; men jag har läst stora luntor af skrifter i detta ämne, i hvilka hvad den ena chefen föreslår ogillas af den andre. Vida bättre vore det väl då om alla de tre karteverken ställdes under en gemensam styrelse, bestående af en chef, som egde beslutanderätt, och två ledamöter, som egde reservera sig. Herr Wærn har vid ett föregående tillfälle ådagalagt huruledes kostnader och olägenheter uppkomma genom att kassor och anslag fördelas i så många olika afdelningar eller fack. Det förvånar mig att han nu ej vill låta denna sats ega giltighet. Jag vill icke längre upptaga Kammarerns tid. Jag vill blott nämna, att flera skickliga topografer och utmärkta geologer gillat den tanke, som jag, genom min motion, låtit komma till Riksdagens pröfning; och ber att få förena mig med den siste talaren i hans yrkande om återremiss.

Friherre Silfverskjöld: De tvänne siste talarne hafva yrkat återremiss. Det synes för mig obegripligt hvartill denna skall tjena, då

Kammaren alltför väl bör vara i tillfälle, att utan annan utredning än den, som redan blifvit lemnad, fatta sitt beslut. Man torde icke böra förbise, att topografiska korpens arbeten, hvilka i början afsågo att lemna länskartor, sedermera, på grund af Rikets Ständers beslut, förändrades till dess nuvarande skala. Numera afse dessa arbeten att få en sammansatt stor karta öfver hela riket. Sker någon ändring i den plan, som hittills blifvit följd, så är detta ändamål förloradt. Under sådana förhållanden skulle, enligt min tanke, det vara en grof misshushållning, att slå in på en annan bana för topografiska korpens kartor. Kammareren torde således finna att anslaget till topografiska korpens icke kan indragas eller förminsкас, och jag får derföre yrka bifall till hvad Utskottet i denna punkt föreslagit.

Herr Hazelius: Jag ber blott få nämna, med anledning af den näst siste talarens yttrande, att han, oansedt mitt förklarande, det de trenne cheferne lefde i det bästa förhållande till hvarandra, läst stora luntor, deri de uppträdt emot hvarandra. Jag har visserligen på mitt samvete att under mitt lif hafva skrivit många luntor, men jag frikallar mig helt och hållet från någon betydlig skriftvexling i denna fråga, hvilken ej heller någonsin gått *emot* nämnde chefer.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utskottets förevarande hemställan och dels återremiss deraf; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till samma hemställan och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

17:de—23:dje punkterna.

Biföllos.

Kammaren åtskiljdes kl. 10 e. m.

In fidem
O. Brakel.
